

Economisch-Statistische Berichten

Meningen over het beroep
van verkoper

★

Drs. J. C. Brezet

De Overheid, de Bank en de
conjunctuur

★

Drs. J. A. Kuperus

De landbouw onder het garantiebeleid

★

Dr. W. K. H. Feuilletau de Bruyn

Energievoorziening in de Sowjet-Unie

★

G. C. A. Mulder, B.Sc., Ps.D.

Surinaamse kanttekeningen

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

43e JAARGANG

No. 2131

WOENSDAG 7 MEI 1958

- Pensioenregelingen
- Risico-herverzekering van pensioenfondsen

EERSTE NEDERLANDSCHE

HOOFDKANTOOR:

JOHAN DE WITTLAAN 50 - 'S-GRAVENHAGE

TEL. 01700 - 51.43.51

POSTADRES: POSTBUS 5

H. BRONS Jr

MAKELAAR IN ASSURANTIËN

TELEFOON 11 19 80*

MAURITSWEG 23
ROTTERDAM

HOOGOVS IJMUIDEN

De Koninklijke Nederlandsche Hoogovens
en Staalfabrieken N.V. te IJmuiden

vraagt voor haar Juridische Afdeling

een jurist

met enkele jaren praktijkervaring.

Leeftijd tot 35 jaar.

Voorkeur genieten zij die kennis en ervaring bezitten met betrekking tot octrooi-aangelegenheden, licentie-overeenkomsten e.d.

Eigenhandig geschreven sollicitaties met beschrijving van opleiding en levensloop worden, vergezeld van een recente pasfoto en onder vermelding van ons nummer E.-S.B. 932, ingewacht bij de Sociale Afdeling Beambten.

R. Mees & Zoonen

Bankiers en
Assurantie-makelaars

Rotterdam

Amsterdam - 's-Gravenhage
Delft - Schiedam - Vlaardingen
Alblasserdam

verlenen gaarne hun
goede diensten, o.m.
bij het

kiezen van beleggingen

sluiten van auto-, w.a.,
fraude- en berovings-
verzekeringen

ECONOMISCH- 'STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam-W.
Telefoon redactie: K 1800-52939. Administratie: K 1800-38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam. Banque de Commerce, Koninklijk Plein 6, Brussel, postcheque-rekening 260.34.

Redactie-adres voor België: Dr. J. Geluck, Zwijnaardse Steenweg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam-W.

Abonnementsprijs: franco per post, voor Nederland en de Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f. 29,—, overige landen f. 31,— per jaar. (België en Luxemburg B. fr. 400). Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 ct.

Aangetekende stukken in Nederland aan 'het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam-W.'

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de N.V. Koninklijke Nederl. Boekdrukkerij H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f. 0,30 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f. 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.

Meningen over het beroep van verkoper

„With virtually no ceiling on the ability of U.S. industry to produce, it begins to look as though a major bottleneck in the way of our expanding economy is the increasingly acute shortage of sales manpower”. Deze zin troffen wij aan in een artikel in „The Management Review” van maart jl., waarin tevens wordt medegedeeld, dat het Amerikaanse bedrijfsleven naar schatting nog ongeveer één miljoen verkopers nodig heeft. Hoewel een toenemende belangstelling voor opleidingen voor verkoopfuncties valt waar te nemen, is het toch zo, dat vele jongelieden weinig voor het beroep van verkoper voelen. In genoemd artikel wordt gesteld, dat deze houding verband houdt met het feit, dat vele ouders en opvoeders dit beroep met enig wantrouwen bezien. De titel van het artikel is dan ook veelzeggend: „I didn't raise my boy to be a salesman!”.

Teneinde te weten te komen, hoe over het beroep van verkoper wordt gedacht, is onder studenten een enquête gehouden. Uit de antwoorden op de gestelde vragen bleek, dat er kan worden gesproken van een tekortschieten in kennis omtrent de werkzaamheden van en een gebrek aan vertrouwen in de verkoper. Eén der vragen was, vijf associaties met het woord „verkoper” op te geven. Blijkens het groot aantal malen, dat het woord „reizen” werd genoemd, zien velen de verkoper als een rusteloze jakkeraar langs 's Heren wegen. Dit is, aldus genoemd blad, een misvatting, want in werkelijkheid reist de meerderheid der verkopers niet zo veel. Dezelfde vraag, voorgelegd aan mannen uit de praktijk, aan verkopers dus, leverde — en dit ligt om meer dan één reden voor de hand — geheel andere associaties op. De woorden „kennis”, „hard werken” en „integriteit”, die op de associatielijst der studenten onderaan stonden of in het geheel niet werden genoemd, behaalden bij de mannen uit de praktijk hoge scores.

De zekerheid, die het beroep van verkoper biedt, wordt door de studenten — wier opvattingen, meent genoemd blad, die van „het publiek” wel zullen reflecteren — minder hoog aangeslagen dan die van een aantal andere beroepen. Verkopen werd nl. eerst genoemd na technische, financiële en administratieve beroepen. Voor een deel is deze rangorde volgens „The Management Review” toe te schrijven aan de publiciteit, die alom in de Verenigde Staten is gegeven aan het tekort aan ingenieurs

e.d.; zij kan echter ook dateren uit de tijd, dat verkoop-hulp werd beschouwd als een „rather impermanent part of business organizations”. Gevraagd naar de produkten, die de geënquêteerden het liefts zouden verkopen, gaf 28 pCt. te kennen industriële produkten, zoals zware machines e.d., te prefereren. Hierin uit zich volgens genoemd blad een streven naar zekerheid en prestige. Ook aan het feit, dat 39 pCt. het liefst voor een grote en slechts 13 pCt. voor een kleine onderneming zou willen werken, ligt het streven naar zekerheid mede ten grondslag.

Eén der belangrijkste uitkomsten der enquête is, dat de meeste ondervraagden een verkoopfunctie beschouwen als springplank naar een beter geacht beroep: slechts 2 pCt. zag het verkopen als zijn uiteindelijke bestemming in het werkzaam leven. Klaarblijkelijk realiseerden de ondervraagden zich niet, dat sommige verkopers meer verdienen dan vele topfunctionarissen. Genoemd blad acht het overigens verheugend, dat slechts 1 pCt. de voorheen wijdverbreide opvatting, dat verkoper een beroep is, waarop men desnoods kan terugvallen, indien een meer gewent baantje niet binnen het bereik blijkt te liggen, verkondigde.

Uit de enquête, waarvan wij slechts een enkel resultaat vermelden, valt volgens „The Management Review” op te maken, dat het traditionele portret van de verkoper als een onverantwoordelijk standwerker, langzamerhand plaatsmaakt voor dat van een goed opgeleide kracht. Niettemin is wel gebleken, dat slechts weinig ondervraagden een juist begrip hebben van de aard van het verkopersberoep. Er bestaat dan ook behoefte aan een betere samenwerking tussen het bedrijfsleven en de onderwijsinstellingen, die de toekomstige verkopers afleveren. In ruimer verband is het noodzakelijk sommige stereotiepe opvattingen, die het publiek een zekere vooringenomenheid jegens de verkoper bezorgen, uit de weg te ruimen. Sommige uit de enquête naar voren getreden opvattingen berusten op bestaande situaties. Voor zover deze het prestige van de verkopers aantasten en het aantrekken van jonge krachten belemmeren dient het bedrijfsleven daartegen maatregelen te nemen. Een belangrijke stap acht het blad het aanvaarden en stringent toepassen van een code voor verkoopethiek, opdat het publiek worde doordrongen van het feit, dat verkopers als groep eerbare lieden zijn en geen „fast-talking, catch-as-catch-can operators”.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Meningen over het beroep van verkoper	363	Surinaamse kanttekeningen, door G. C. A. Mulder, B.Sc., Ps. D.	374
De Overheid, de Bank en de conjunctuur, door Drs. J. C. Brezet	364	Aanteekening:	
De landbouw onder het garantiebeleid, door Drs. J. A. Kuperus	367	Mexico, petroleumland, door F. S. Noordhoff ...	376
Energievoorziening in de Sowjet-Unie, door Dr. W. K. H. Feuilletau de Bruyn	371	Geld- en kapitaalmarkt, door Dr. M. P. Gans	379

COMMISSIE VAN REDACTIE: Ch. Glasz; L. M. Koyck; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries; J. R. Zuidema. Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Adjunct Redacteur-Secretaris: J. H. Zoon.
COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIE: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

Schrijver bespreekt de vraag — naar aanleiding van desbetreffende beschouwingen in het jongste jaarverslag van De Nederlandsche Bank — of de overheidsinvesteringen, de particuliere investeringen dan wel beide verantwoordelijk moeten worden gesteld voor de overinvestering in 1957. Betoogd wordt, dat hier, naast het conjuncturele, ook een structureel probleem aan de orde is en wel een probleem dat in verband met het compromiskarakter der Nederlandse economische politiek, die zorgvuldig tussen de Scylla van het kapitalisme en de Charybdis van het socialisme stuurt, niet eenvoudig zal zijn op te lossen. Naar schrijvers mening moet de door de gemeenten gevoerde financiële va banque-politiek wat milder worden beoordeeld dan in het jaarverslag 1957 door de Nederlandsche Bank wordt gedaan en had de Bankleiding in dit verslag de gemeenten wel met een wat minder forse, het Rijk daarentegen met een wat minder fluwelen hand mogen aanpakken.

Het is uit met de hoogconjunctuur in ons land en de Overheid is de voornaamste schuldlige daarvan. Aldus ongeveer — maar dan in hooft termen — De Nederlandsche Bank in haar jaarverslag 1957.

Voor degenen, die tot dusverre in de veronderstelling leefden dat het conjunctuurverschijnsel in 1940 met het oude „kapitalisme” ten onder was gegaan, zal deze vaststelling ongetwijfeld een onaangename verrassing, zo niet een koud stortbad vormen. Te kouder zal dit bad zijn nu in een land als het onze, dat zich onder de Westerse landen door een sterke mate van geleide economie kenmerkt, het juist de overheid, dus de leidster zelve, is die hier als schuldlige wordt gebrandmerkt.

Een recessie is veelal te beschouwen als een reactie op een voorafgaande conjuncturele overspanning. Het einde dat aan deze overspanning in 1957 kwam, „was niet het gevolg van een ver vooruitziende anti-cyclische overheids-politiek, die door tijdige contractie der overheidsbestedingen de gevolgen van de expansie der private bestedingen opving. In tegendeel heeft de overheid zelf tot de overexpansie bijgedragen”, aldus het verslag. Veeleer was dit einde het gevolg van „het uitgeput raken van de mogelijkheden tot financiering ener verdere overbesteding”.

Hoe komt het dat de overheid zich heeft begeven op het pad van „de zonde van het onvoorzichtige beleid”? Waarom beging zij „de klassieke beleidsfout, die de conjunctuuroverspanning pleegt te kenmerken, die der overinvestering”?

Geschiedt bovengenoemd brandmerken overigens niet ten onrechte? Worden hier de overheid wellicht geen euvelde daden aangewreven, die ten rechte op anderer rekening hadden moeten worden gedebiteerd? Ziehier enige vragen die bij menig lezer van de somwijlen vrij scherpe passages van het Bankverslag 1957 zullen rijzen.

Het is in dit verband prettig, dat er in dit verslag allereerste instructieve cijfers zijn opgenomen, die ook een buitenstaander de mogelijkheid bieden een indruk te verkrijgen van wat er nu eigenlijk bij wie schortte.

De Overheid, de Bank en de conjunctuur

Bij de beantwoording van deze vragen is het uitgangspunt, dat bovengenoemd pad der zonde hier te lande in 1957 bestond uit „het investeren boven de grens der beschikbare besparingen”. Tabel 1 geeft aan, hoe het hiermede de laatste jaren gesteld was.

TABEL I.

Oorzaken van de veranderingen in de binnenlandse liquiditeitsmassa
(x f. 1 mln.)

	1955	1956	1957
Liquiditeitscreatie ten behoeve van het Rijk..	-52	-257	273
Liquiditeitscreatie ten behoeve van de lagere overheid	222	380	451
Geldschepping ten behoeve van de private sector	423	395	191
Diverse oorzaken van geldschepping	72	35	10
Totaal	665	553	925

De conclusie uit deze cijfers lijkt zonneklaar. In vergelijking met de liquiditeitscreatie ten behoeve van hogere en lagere overheid (tezamen f. 273 + f. 451 = f. 724 mln.) verzonk in 1957 de rest in het niet. Vervolgens moet hierbij nog worden bedacht, dat, naar het jaarverslag onthult, het Rijk, dat in 1957 zelve een liquiditeitsoverschot had, per saldo voor niet minder dan f. 530 mln. krediet gaf aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten. Deze laatste instelling gebruikte deze middelen op haar beurt om de financieringstekorten van de lagere overheid te dekken. Aldus geredeneerd valt bij de overheid het Rijk als inflatoire boosdoener weg en resteert als zodanig alleen nog de lagere overheid.

Zo worden de filippica's begrijpelijk, die in het Bankverslag tegen de gemeenten worden gericht. „Het waren vooral de gemeenten, die zich aan deze fout” (i.c. investering boven de grens der beschikbare besparingen) „schuldig maakten”. „De disposities van de lagere overheid (gaven) in het verslagjaar een uit monetair oogpunt zeer ongunstig beeld te zien”. „Wanneer men in aanmerking neemt hoezeer de lagere overheidsorganen telkens weer geneigd blijken het belang van de uitvoering van beoogde investeringen te doen prevaleren boven het belang ener verantwoorde wijze van financiering....”.

De vraag rijst, of dit alles de onontkoombare consequenties zijn van bovenstaande cijfers. In principe moet deze vraag ontkennend worden beantwoord. Het feit, dat de overheid in 1957 inflatoir financierde zou bijv. het gevolg kunnen zijn van grotere investeringen in het bedrijfsleven, gefinancierd met besparingen, die door de bedrijven a.h.w. voor de neus van de lagere overheid zouden kunnen zijn weggekaapt. Deze laatste zou dan, ook bij gelijkblijvende investeringen, automatisch op inflatoire financiering zijn aangewezen.

Op deze kwestie kan wellicht tabel 2 enig licht werpen.

TABEL 2.

Bruto-investeringen in woningbouw, vaste bedrijfsactiva en voorraden
(x f. 1 mln.)

	1955	1956	1957
Bruto-investeringen in woningbouw			
a. in opdracht van de lagere overheid ...	470	630	920
b. in opdracht van particulieren	540	740	760
Bruto-investeringen in vaste bedrijfsactiva			
a. gefinancierd uit vermogensoverdrachten en kredieten van de overheid	1.440	1.490	1.520
b. overige	3.245	3.860	4.230
Voorraadvorming	785	1.100	1.030
Totaal	6.480	7.820	8.460

Uit bovenstaande cijfers volgt, dat qua absolute bedragen de „overige” bruto-investeringen in vaste bedrijfsactiva in 1957 nog iets meer toenamen dan de overheidsinvesteringen in de woningbouw. Relatief was de stijging echter verreweg het grootst bij laatstgenoemde categorie (+ 46 pCt. t.o.v. 1956). De totale investeringen in bedrijfsactiva namen naar waarde ongeveer evenredig toe met het brutò-nationaal inkomen, nl. 7,5 pCt. t.o.v. 1956, terwijl de particuliere woningbouw zelfs met minder dan dit percentage steeg (nl. met 3 pCt.).

Het is moeilijk hieruit één als een paal boven water staande conclusie te trekken. Absoluut beschouwd waren zowel de overheids- als de particuliere, relatief beschouwd overwegend de overheidsinvesteringen, voor de overinvestering verantwoordelijk te stellen. Dat in het Bankverslag zonder aarzeling de laatste weg wordt gevolgd hangt echter in het geheel niet met dergelijke cijferinterpretaties, doch met een belangrijke principiële redenering van gans ander karakter samen. De volgende passages uit dit verslag kunnen van deze redenering een indruk geven:

„In een volkshuishouding met een economische structuur als die van ons land, dat wil zeggen met overwegend ondernemingsgewijze produktie en met vrijheid van inkomensbesteding binnen de door de belastingheffing aan die vrijheid gestelde grenzen, heeft niet slechts de produktie van verbruiksgoederen zich bij voortdurend aan te passen aan de optredende veranderingen in de vraag, maar dienen ook de investeringen — op straffe van het ontstaan van inflationaire hausses of deflatoire recessies — zich in het algemeen te voegen naar de omvang der uit vrije keuze tot stand komende besparingen”.

„Indien in tijden van gunstige conjunctuur het bedrijfsleven tot uitbreiding der investeringen geneigd is en diensgevolge niet alleen in ruimere mate zelffinanciering toepast, maar ook een sterker beroep doet op de ter kapitaalmarkt aangeboden besparingen, dient de overheid — in het belang van een zo evenwichtig mogelijke economische ontwikkeling — haar aanspraken te matigen en haar investeringen te beperken. Indien daarentegen bij een ongunstige conjuncturele ontwikkeling het bedrijfs-

(Advertentie)

leven zijn investeringen vermindert en diensgevolge ook geringere aanspraken op kapitaalmarkt middelen doet gelden, is voor de overheid het ogenblik gekomen haar investeringen uit te breiden en haar beroep op de kapitaalmarkt te vergroten. Voldoet de overheid niet aan deze normen, doch tracht zij in tijden van gunstige conjunctuur haar aanspraken op de kapitaalmarkt zelfs te vergroten, dan kan dat slechts leiden tot een scherpe verhoging van de rentestand; tracht zij — erger nog — haar investeringen door te drijven zonder verhoogd beroep op de kapitaalmarkt dan zal dit slechts kunnen geschieden door gebruik te maken van inflatoire financieringsmiddelen, met als gevolg overspanning van de conjunctuur, betalingsbalanstekorten en verzwakking van de munt”.

Bij deze niets aan duidelijkheid te wensen overlatende beschouwingen van de Centrale Bank zal bij menig lezer ongetwijfeld de titel van een „E.-S.B.”-artikel van Prof. Witteveen: „Cyclus der averechtse conjunctuurpolitiek”¹⁾ in herinnering komen.

De vraag doet zich echter voor, of bij dit alles slechts de conjunctuur en de conjunctuurpolitiek in het geding zijn. Het komt ons voor, dat hierbij op de achtergrond eigenlijk nog een geheel andere kwestie aan de orde is, die verder in het Bankverslag niet wordt behandeld, nl. een zeker dualisme in de structuur van de Nederlandse geleide economie.

De investeringen in het produktie-apparaat geschieden grotendeels door het particuliere initiatief. Die in de woningbouw, evenzeer enorm van omvang, geschieden echter grotendeels op overheidsinstigatie.

Deze twee-deling nu heeft in bepaalde opzichten ongelukkige gevolgen. Zouden alle investeringen in particuliere hand zijn, dan zou via het prijsmechanisme daarin stellig — evenals vroeger — een rangorde tot stand komen, waarbij de minder lonende zouden afvallen. De woningbouw zou daarbij ongetwijfeld een zeer hoge prioriteit

¹⁾ Zie „E.-S.B.” van 19 oktober 1955.

krijgen, als ten minste niet verhinderd zou worden, dat de huren tot een economisch verantwoord niveau stijgen.

Op zgn. sociale gronden is dit laatste in ons land wél verhinderd, waardoor de particuliere investeringen in de woningbouw achter aan de ranglijst kwamen te staan en dus bijv. relatief achterbleven bij de investeringen ten behoeve van verschillende het leven veraangenamende duurzame consumptiegoederen. Het gevolg hiervan was, dat de overheid een groot deel der woningbouwinvestering op zich heeft genomen.

Zou de overheid alle investeringen in de maatschappij hebben verzorgd, dan had ook zij op enigerlei wijze prioriteiten kunnen bepalen. Een dergelijke volledig 'socialistische regeling heeft men echter in ons land niet toegepast. De overheid heeft dientengevolge niet de macht in het totale nationale investeringsprogramma te bepalen welke investeringen geen en welke wél doorgang mogen vinden.

De bovengenoemde normen van de Centrale Bank nu betekenen in dit verband niets meer of minder dan dat de woningbouw volledig ondergeschikt zou moeten worden gemaakt aan een door de overheid te voeren anti-cyclische conjunctuurpolitiek. In beginsel zou daarbij de woningbouw in een hausse-tijd een lagere prioriteit hebben dan zelfs de onbelangrijkste investeringen in het bedrijfsleven.

Financieel-economisch is er tegen dit betoog weinig in te brengen. Wij vrezen echter, dat op sociale en psychologische — om nog maar te zwijgen van politieke — gronden deze gedachte weinig adhesie zal vinden en dat in de toekomst een inflatoire financiering telkens om de hoek zal blijven kijken. Tenzij uiteraard het huurprobleem op een geheel andere wijze zou worden aangepakt, zodat de woningbouw wederom goeddeels een particuliere aangelegenheid zou worden, iets wat blijkbaar ook door de Centrale Bank niet waarschijnlijk wordt geacht.

In wat deftiger termen menen wij het bovenstaande aldus te kunnen samenvatten, dat er naast het conjuncturele, ook een structureel probleem aan de orde is en wel een probleem dat i.v.m. het compromis-karakter der Nederlandse economische politiek, die zorgvuldig tussen de Scylla van het kapitalisme en de Charybdis van het socialisme stuurt, niet eenvoudig zal zijn op te lossen.

In het licht van bovenstaande gedachtengang verbleekt de schuldvraag, Rijk of gemeenten, enigermate: Nu in het Bankverslag dienaangaande zo'n geprononceerd standpunt wordt ingenomen, lijkt het ons dienstig hierover ten slotte toch enkele opmerkingen te maken.

De Nederlandse geleide economie is uiteraard een door de Regering, dus centraal, geleide economie. Dit geldt ook voor de gemeentefinanciën. De financiële autonomie der gemeenten moge interessante stof voor de leerboekjes vormen en een dankbaar onderwerp voor sommige politieke stokpaardberijders, realiteit is zij stellig niet en kan zij bij het huidige economische bestel ook niet zijn zodra het gaat om investeringen van zodanige importantie, dat zij uit nationaal oogpunt meetellen.

De gehele situatie bij de woningbouw vormt van deze centrale leiding één groot voorbeeld.

Het Rijk wentelde, toen dat in zijn kraam te pas kwam, de enorme financieringslast van de woningbouw af op de gemeenten.

Het Rijk stelde voor 1957 een omvangrijk woningbouwprogramma vast.

Het Rijk maakte een verantwoorde gemeentelijke financiering van dit programma onmogelijk door stijf en strak vast te houden aan het rentegamma, toen dit onreëel was geworden.

Het Rijk ten slotte liet in 1957 door het loslaten van de maximumrente voor kasgeldleningen slechts deze ene financieringsmogelijkheid voor de gemeenten open. Dit vormde voor hen als het ware een invite om tot inflatoire financiering via de geldmarkt over te gaan.

Dit alles wil inmiddels geenszins zeggen, dat er op de gemeentelijke financieringspolitiek niets zou zijn aan te merken. Integendeel.

Dat er door de gemeenten kapitaalsinvesteringen met een vastleggingstermijn van 50 tot 100 jaar werden gefinancierd met kredieten die van de zijde der geldgevers soms met 24 uur konden worden opgezegd, was uit financieel oogpunt bar. In wezen vormde deze financieringspolitiek een grove speculatie op hulp van het Rijk en/of De Nederlandsche Bank voor het geval het met deze financiering mis mocht lopen, hetgeen te voorzien was. Eigenlijk is de term speculatie hiervoor nog te zwak en zou, gezien de dwangpositie, waarin Rijk en Centrale Bank aldus werden gebracht, nog wel een sterkere uitdrukking hierop haar plaats zijn.

In feite heeft dan ook slechts, naar in het Bankverslag wordt medegedeeld, dergelijke hulp omstreeks het midden van het jaar de gemeenten weten te behoeden voor een financiële débâcle, voor staking van hun betalingen.

Het is uiteraard mogelijk een dergelijke va banque-politiek — die inderdaad in dit geval heeft geleid tot gaan naar de bank, zelfs naar twee banken, nl. de Bank voor Nederlandsche Gemeenten en, mede via deze, naar De Nederlandsche Bank — in schrille kleuren af te schilderen.

Toch is het anderzijds psychologisch niet zo verbazingwekkend, dat de gemeentebesturen, die van dag tot dag worden geconfronteerd met in kelders hokkende en op zolders bivakkerende woningzoekenden, en die voor hun financiering voor één gat — i.c. in het rijks-rentegamma — gevangen zaten, deze inflatoire financieringswijze met beide handen aangrepen.

Zelfs zou men van een soort wonder hebben kunnen spreken indien zij anders gehandeld hadden. Hierbij bedenke men, dat de gemeenten — ook weer door de politiek der hogere overheid — sinds jaar en dag gewend zijn om voor hun financiering op Vadertje Staat terug te vallen.

Wellicht droeg ook het feit, dat de meeste Nederlandse gemeentebesturen zijn samengesteld uit dezelfde politieke partijen als de Regering, bij tot een zeker gevoel, dat de gemeenten in geval van nood toch niet door de politieke vrienden in Den Haag in de steek zouden worden gelaten.

Wie — met ons — niet gelooft in wonderen (althans niet op het onderhavige terrein) zal op grond van al deze overwegingen geneigd zijn, de gemeentelijke financiële va banque-politiek wat milder te beoordeelen in het jaarverslag 1957 door De Nederlandsche Bank wordt gedaan en van mening zijn, dat de Bankleiding in dit verslag de gemeenten wel met een wat minder forse, het Rijk daarentegen met een wat minder fluwelen hand had mogen aanpakken.

Rotterdam.

J. C. BREZET.

Op de basis van een zojuist verschenen publikatie van het Landbouw-Economisch Instituut wordt in dit artikel een beeld gegeven van de ontwikkeling der financiële resultaten van de Nederlandse landbouwbedrijven. Uit de vermelde gegevens komt duidelijk het belang naar voren van de garantietoelagen, die ingevolge het landbouwbeleid door de Regering worden betaald, voor een sluitende exploitatie van de verschillende typen landbouwbedrijven. De cijfers laten een groot ongunstig verschil in netto-overschot zien tussen de jaren 1948/49 t/m 1953/54 en de drie daarop volgende jaren. In de gehele periode deed zich een kostenstijging voor, die zich ook in 1956/57 heeft voortgezet. De ontwikkeling van de opbrengsten per ha sedert 1948/49 geeft weliswaar een stijging aan, doch deze is geringer geweest dan de stijging der kosten. Behalve een beschouwing over de resultaten per ha cultuurgrond bevat het artikel een vergelijking van het arbeidsinkomen van de boer per jaar met de jaarkosten van een landarbeider.

De landbouw onder het garantiebeleid

De financiële resultaten van de Nederlandse landbouwbedrijven ontwikkelen zich reeds enkele jaren in ongunstige richting. In „Economisch-Statistische Berichten” is van verschillende zijden aandacht gevraagd voor de hiermede verband houdende problematiek. Ook de Regering is in het laatste jaar enkele malen in nota's aan de leden van de Eerste en Tweede Kamer ingegaan op de moeilijkheden waarvoor het landbouwbeleid zich in toenemende mate gesteld ziet. In dit verband zijn met name belangrijk:

1. de regeringsnota van 15 februari 1957 inzake beperking van de bestedingen. In deze nota wordt aangegeven dat in verband met herzieningen van enkele uitgangspunten van de kostprijsberekeningen en door stijging van de kostprijs van landbouwprodukten aanzienlijke bedragen nodig zijn, die deels ten laste van het Landbouw-Egalisatie Fonds, deels rechtstreeks ten laste van de consument zouden moeten komen;

2. de nota van de Minister van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening van 3 maart jl. betreffende het melken zuivelbeleid voor het melkprijsjaar 1957/58. Hierin worden o.a. de voor dat melkprijsjaar geldende garantieprijs en de beperking der garantie tot een bepaalde hoeveelheid melk aangekondigd.

Gegevens omtrent de financiële uitkomsten van landbouwbedrijven werden in „E.-S.B.” reeds enkele malen opgenomen, laatstelijk over de jaren 1948/49 tot en met 1955/56¹⁾. Dezer dagen is een nieuwe publikatie van het Landbouw-Economisch Instituut verschenen, waarin de resultaten van landbouwbedrijven in 1956/57 worden vermeld²⁾. Een samenvatting van de in deze publikatie voorkomende cijfers wordt in het onderstaande gegeven.

Vooraf zij opgemerkt, dat de cijfers betrekking hebben op ruim 1.300 bedrijven, over het gehele land verspreid, waarvan door het Landbouw-Economisch Instituut een

boekhouding wordt bijgehouden. Deze bedrijven zijn in hoofdzaak dezelfde als in de kostprijsberekeningen van het L.E.I. worden betrokken. Het betreft dus bedrijven, waarvoor geëist worden: gemiddelde produktie-omstandigheden, een voor het gebied normale bedrijfsvoering en vakkundige bedrijfsleiding. De cijfers voor 1956/57 zijn berekend uit de gemiddelden van 50 groepen van 15-40 bedrijven, nl. 12 groepen akkerbouwbedrijven, 22 groepen weidebedrijven en 16 groepen gemengde bedrijven op zandgrond.

Ter toelichting diene verder, dat onder de kosten mede zijn opgenomen de pacht (of pachtwaarde) van grond en gebouwen, de rente van het andere bedrijfskapitaal en het (op basis van de C.A.O.-lonen voor landarbeiders) berekende loon voor de handenarbeid van boer en gezinsleden. Een vergoeding voor bedrijfsleiding is echter niet in de kosten begrepen.

De opbrengsten omvatten thans ook de garantietoelagen op melk, granen en aardappelen, die in vorige publikaties buiten beschouwing zijn gebleven. Deze toelagen hadden in vorige jaren nl. een beperkte omvang, doch zijn in het laatste boekjaar van veel groter betekenis geweest. De in maart 1958 uitbetaalde garantietoelage voor de in het „melkprijsjaar” november 1956 tot en met oktober 1957 afgeleverde melk is, voor zover zij op het boekjaar mei 1956 tot en met april 1957 betrekking had, in de opbrengsten van dat boekjaar begrepen. Verder zijn de opbrengsten van door coöperatieve strokartonfabrieken verwerkt stro gewaardeerd tegen de vrije marktprijzen, hoewel een deel van de bedrijven in Groningen op het als lid-aandeelhouder geleverde stro in sommige jaren aanzienlijk hogere prijzen heeft verkregen.

De resultaten per bedrijfstype.

Tabel 1 geeft een indruk van het verloop van de financiële uitkomsten van de verschillende bedrijfstypen, waarin de Nederlandse landbouw kan worden ingedeeld. Deze indruk kan uiteraard niet anders dan globaal zijn: verschillen in ontwikkeling der resultaten tussen de afzonderlijke groepen bedrijven, zoals de in noot²⁾ genoemde publikatie die

¹⁾ Prof. Dr. J. Horing: „De landbouw in mineur” in „E.-S.B.” van 2 mei 1956, no. 2028. en „De resultatenrekening van de landbouw” in „E.-S.B.” van 19 december 1956, no. 2061.

²⁾ Bedrijfseconomische Mededelingen no. 25: „Statistisch overzicht 1956/1957 van de uitkomsten van landbouwbedrijven”.

geeft, komen hierin niet tot hun recht. Nog minder de verschillen in resultaten tusschen de afzonderlijke bedrijven. De tendenties, die in de tabel naar voren komen, doen zich echter in meerdere of mindere mate in alle groepen bedrijven voor. De ontwikkeling van kosten en opbrengsten per ha wordt door de tabel dan ook voldoende duidelijk weergegeven. In de tabel is het gemiddelde indexcijfer voor de opbrengsten per ha over de jaren 1951/'52 t/m 1955/'56 op 100 gesteld. Ook de kosten per ha en het netto-overschot per ha zijn op deze basis berekend teneinde het verband tusschen deze drie kengetallen weer te geven. Het netto-overschot is het verschil tusschen opbrengsten en kosten en omvat dus ook een eventuele vergoeding voor bedrijfsleiding. Deze is immers, zoals gezegd, niet in de kosten begrepen.

TABEL 1.

Indexcijfers van de bedrijfsresultaten per bedrijfstype

Omschrijving	1948/49	1949/50	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54	1954/55	1955/56	1956/57
1. Akkerbouwbedrijven:									
opbrengsten per ha	71	88	88	105	103	93	100	101	90
kosten per ha	57	61	65	71	75	79	84	86	90
netto-overschot per ha	14	27	23	34	28	14	16	15	0
2. Weidebedrijven:									
opbrengsten per ha	72	82	84	93	99	100	102	108	119
kosten per ha	54	64	75	80	85	86	103	101	110
netto-overschot per ha	18	18	9	13	14	14	— 1	7	9
3. Gemengde bedrijven op zand:									
opbrengsten per ha	56	69	77	89	96	98	104	112	119
kosten per ha	52	62	74	83	91	94	108	110	121
netto-overschot per ha	4	7	3	6	5	4	— 4	2	— 2

Uit de cijfers blijkt duidelijk een groot ongunstig verschil in netto-overschot tusschen de jaren 1948/'49 t/m 1953/'54 en de drie daarop volgende jaren. In de gehele periode deed zich een kostenstijging voor, die zich ook in 1956/'57 heeft voortgezet. De ontwikkeling van de opbrengsten per ha sedert 1948/'49 geeft weliswaar een stijging aan, doch deze is geringer geweest dan de stijging van de kosten.

Op de akkerbouwbedrijven zijn het laatste jaar de opbrengsten gemiddeld gelijk geweest aan de kosten. In een deel van deze groepen, met name de Veenkoloniale groepen, de Noordhollandse bedrijven buiten de Wieringermeer en de groepen in westelijk Noord-Brabant waren belangrijke tekorten. In de andere groepen werd ook in 1956/'57 nog een positief netto-overschot verkregen. Het hoogste lag dit in de Zeeuwse groepen. De achteruitgang in resultaten ten opzichte van het voorgaande jaar is in hoofdzaak gelegen in de lagere opbrengsten van akkerbouwgewassen. Vrijwel alle belangrijke gewassen hadden in 1956/'57 een lager geogoste hoeveelheid per ha. Bovendien waren de prijzen van granen, consumptie-aardappelen en karwijzaad aanmerkelijk lager dan het voorgaande jaar.

Het enige bedrijfstype waar het netto-overschot dit jaar nog is gestegen zijn de weidebedrijven. Deze resultatenverbetering is echter voor een belangrijk deel een gevolg van de hoge garantietoelagen, die over de winterperiode van dit jaar zijn uitgekeerd. Zonder deze toelagen zouden in verschillende groepen de kosten de opbrengsten hebben overtroffen. Deze garantietoelagen zijn in 1956/'57 nog wel lager geweest in de kleigebieden in Friesland en Noord-Holland dan in de andere gebieden. Ondanks de lagere garantietoelagen werd in de kleigebieden gemiddeld een hoger netto-overschot bereikt dan in de andere groepen bedrijven. In de gebieden in het westen van het land heeft ook de varkenshouderij een belangrijke bijdrage tot de betere resultaten geleverd.

Voor de gemengde bedrijven zijn eveneens de garantietoelagen belangrijk geweest voor de bedrijfsuitkomsten. Zonder deze toelagen zou slechts 1 van de 16 groepen bedrijven een positief netto-overschot hebben bereikt. Met inbegrip van de garantietoelagen konden de bedrijven in Noord-Brabant en de bedrijven groter dan 15 ha in de Friese Wouden gemiddeld tot een positief netto-overschot komen. In de overige groepen waren de kosten hoger dan de opbrengsten. Deze ongunstige resultaten van de gemengde bedrijven zijn zowel door een stijging van de kosten als door een daling van de opbrengsten van akkerbouwgewassen en van pluimvee veroorzaakt. Hogere opbrengsten van rundvee en varkens konden deze ongunstige factoren niet volledig compenseren.

Uit tabel 1 blijkt een daling van het indexcijfer van het netto-overschot op de akkerbouwbedrijven met 15 punten, stijging op de weidebedrijven met 2 punten en een daling met 4 punten op de gemengde bedrijven.

Deze wijziging in netto-overschot kan op basis van een globale berekening verder worden gespecificeerd, waardoor het belang van de verschillende factoren is na te gaan. Tabel 2 geeft deze specificatie.

TABEL 2.

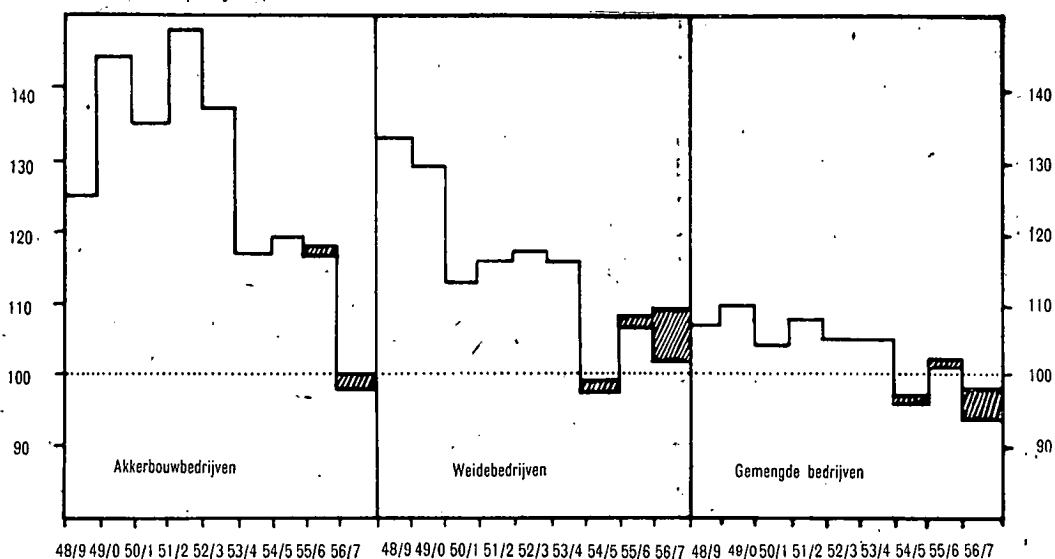
Specificatie van de wijzigingen in netto-overschot 1956/'57 t.o.v. 1955/'56.

Omschrijving	Akkerbouwbedrijven	Weidebedrijven	Gemengde bedrijven
Gunstige factoren:			
Hoger opbrengst rundvee	—	+ 3,7	+ 4,0
Hoger opbrengst garantietoelagen	+ 0,7	+ 5,1	+ 4,0
Hoger opbrengst varkens	—	+ 2,4	+ 4,1
Ongunstige factoren:			
Lager opbrengst akkerbouwgewassen	—11,8	—	— 4,4
Lager opbrengst pluimvee	—	—	— 1,4
Hoger arbeidskosten	— 1,5	— 3,8	— 4,6
Stijging andere kostenfactoren	— 2,6	— 4,9	— 6,0
Stijging/daling netto-overschot	—15,2	+ 2,5	— 4,3

De ontwikkeling van de bedrijfsresultaten voor elk van de 3 bedrijfstypen is ten slotte nog grafisch voorgesteld in figuur 1. Hierin is opgenomen de verhouding tusschen kosten en opbrengsten (de opbrengsten per f 100,— kosten). In de figuur is verder door arcering aangegeven welk deel van de opbrengsten is gevormd door de garantietoelagen. Het belang van deze overheidsuitkeringen voor de bedrijfsresultaten komt in de figuur duidelijk naar voren. Weliswaar betekenen deze toelagen slechts enkele procenten van de totale opbrengsten, doch in verhouding tot de geringe marge tusschen de kosten en de opbrengsten zijn ze van doorslaggevend betekenis geweest.

Figuur 1

Opbrengsten per f. 100.- kosten (in glds.)

als de kosten van de landarbeider: C.A.O.-lonen plus sociale lasten vermenigvuldigd met aantal werkuren.
b. het netto-overschot van het bedrijf.

Naast het arbeidsinkomen is ook de rente van zijn in het bedrijf geïnvesteerde vermogen, die onder de kosten is opgenomen, inkommen voor de boer. Deze rente is dus niet in het arbeidsinkomen begrepen.

Het arbeidsinkomen van de boer.

Voor de beoordeling van de bedrijfsuitkomsten is het goed niet alleen naar de cijfers per ha cultuurgrond te zien, doch ook het arbeidsinkomen van de boer in de beschouwing te betrekken. Wij willen dit doen door vergelijking van het arbeidsinkomen van de boer per jaar met de kosten per jaar van een landarbeider.

Deze vergelijking van het arbeidsinkomen van de boer met de jaarkosten van een landarbeider houdt uiteraard geen uitspraak in over de gewenste verhouding tussen beide. Wel ligt het voor de hand te stellen, dat het arbeidsinkomen van de in het bedrijf meewerkende boer (gesteld al dat zijn handenarbeid juist is gewaardeerd door daarvoor de kosten van de landarbeider te nemen) boven de beloning van zijn handenarbeid tenminste een voldoende vergoeding behoort te bevatten voor zijn bedrijfsleiders-werkzaamheden en voor het dragen van de ondernemersrisico's. Indien aan deze voorwaarde blijvend niet wordt voldaan, is moeilijk te zeggen, dat het doel van het landbouwbeleid, t.w. een redelijk inkomen voor de werkers in het sociaal en economisch verantwoorde bedrijf, is bereikt.

Voor de kosten per jaar van een landarbeider is uitgegaan van het normale aantal uren vermenigvuldigd met het loon per uur volgens de C.A.O., vermeerderd met de verschuldigde sociale lasten.

Het arbeidsinkomen per jaar van de boer bestaat uit:
a. de in de kosten begrepen beloning voor handenarbeid. Deze beloning is op dezelfde wijze berekend

Het arbeidsinkomen van de boer kan in een jaar hoger zijn dan de jaarkosten van de arbeider, doordat het bedrijf een netto-overschot heeft opgeleverd of doordat de boer meer uren per jaar heeft gewerkt (handenarbeid) dan de normale arbeidstijd van de arbeider. Evenzo kan het lager zijn dan de jaarkosten van de arbeider, indien de boer minder uren handenarbeid verricht dan voor een landarbeider normaal is en voorts wanneer het bedrijf verlies heeft geleden. De hoeveelheid handenarbeid van de boer hangt nauw samen met de bedrijfsgrootte: op de kleine bedrijven werkt de boer evenveel als een landarbeider (ca. 3.000 uur), op de grote akkerbouwbedrijven echter niet meer dan 1.000-1.500 uur per jaar. Naarmate het bedrijf groter is, is voorts de betekenis van het netto-overschot per ha voor het inkomen van de boer belangrijker.

De aldus berekende inkomens zijn weergegeven in figuur 2. Het gearceerde deel van de figuur geeft de garantietoelagen aan. In verband met aanzienlijke verschillen in bedrijfsgrootte en in de werktijd (handenarbeid) van de boer zijn daarbij de groepen akkerbouwbedrijven op de Groninger klei en in het Z.W.-kleigebied gescheiden gehouden van de Veenkoloniale groepen.

De opbouw van het arbeidsinkomen van de boer, zoals dat in figuur 2 in totaal is vergeleken met het jaarinkomen van de landarbeider, was in 1955/56 en 1956/57 globaal als volgt:

TABEL 3.

Specificatie arbeidsinkomen in glds.

	Akkerbouwbedrijven							
	Kleigebieden (ca. 40 ha)		Veenkoloniën (ca. 20 ha)		Weidebedrijven (ca. 18 ha)		Gemengde bedrijven (ca. 10 ha)	
	1955/56	1956/57	1955/56	1956/57	1955/56	1956/57	1955/56	1956/57
Jaarkosten landarbeider	3.600	3.900	3.500	3.800	4.600	5.000	4.500	4.900
Loon en sociale lasten boer	2.200	2.500	3.800	4.300	5.100	6.000	4.300	5.100
Netto-overschot excl. garantietoelagen	13.000	1.900	2.900	2.700	1.800	900	200	1.600
Garantietoelagen	100	200	400	1.700	300	1.900	600	1.100
Arbeitsinkomen boer	15.300	4.600	7.100	3.300	7.200	8.800	5.100	4.600

Uit de figuur en deze cijfers blijkt o.a. het volgende:

1. De lonen van de landarbeiders zijn in de waargenomen periode regelmatig gestegen.

2. Het arbeidsinkomen van de boer is in deze periode vrijwel gelijk gebleven op weide- en gemengde bedrijven, doch op de akkerbouwbedrijven teruggelopen.

3. De garantietoelagen vormden in 1956/'57 een aanzienlijk deel van het arbeidsinkomen van de boer.

4. De klei-akkerbouwbedrijven, waar de boer in het algemeen niet meer dan 1.500 uur per jaar handenarbeid verricht, hebben tot en met 1955/'56 steeds het hoogste arbeidsinkomen voor de boer opgeleverd. Dit zijn in het algemeen grotere bedrijven dan de drie andere bedrijfstypen (gem. ca. 40 ha).

5. De Veenkoloniale akkerbouwbedrijven (gem. ca. 20 ha), waar de boer het gehele jaar volledig meewerkt in het bedrijf, leverden een aanzienlijk geringer arbeidsinkomen voor de boer op. Het laatste jaar bestond het arbeidsinkomen van de boer op deze bedrijven voor ongeveer de helft uit de garantietoelagen en was dit desondanks nog lager dan de jaarkosten van een landarbeider.

6. Ook op de weidebedrijven waren de garantietoelagen een belangrijk onderdeel van het arbeidsinkomen van de boer. De arbeidstijd van de boer in het bedrijf is op dit bedrijfstype in 1956/'57 gemiddeld 20 pCt. hoger geweest dan die van de landarbeider, zodat ook het hiervoor ingecalculerde loon evenredig hoger ligt.

7. De stijging van het voor de boer ingecalculerde loon op de gemengde bedrijven sedert 1948/'49 is vrijwel geheel gecompenseerd door de daling van het netto-overschot in deze periode. Het arbeidsinkomen is daardoor ongeveer op hetzelfde niveau gebleven ondanks de garantietoelagen in de laatste jaren. Het was in 1956/'57 lager dan de jaarkosten van de landarbeider, hoewel de boer gemiddeld langer werkte dan de landarbeider.

Ter beoordeling van de gegeven cijfers zij verder opgemerkt, dat de Regering in de genoemde „Nota inzake

beperking van de bestedingen" mededeelt, dat zij voor de prijsvaststelling van oogst 1957 uitgaat van de volgende bedragen voor de beloning (= arbeidsinkomen) van de boer: gemengd bedrijf 10 ha f. 6.400, weidebedrijf 18 ha f. 7.200 en akkerbouwbedrijf 50 ha f. 8.200. Deze bedragen hebben dus in hoofdzaak betrekking op het boekjaar 1957/'58, waarvan nog geen cijfers beschikbaar zijn. De garantieregelingen laten uitdrukkelijk het oogstrisico voor rekening van de boer. Het jaar 1956/'57 had voor de akkerbouw zeer ongunstige weersomstandigheden, evenals het jaar 1954/'55 voor de weidebedrijven. Hiermede dient men dus bij de beoordeling van het arbeidsinkomen van de boer rekening te houden.

Samenvatting.

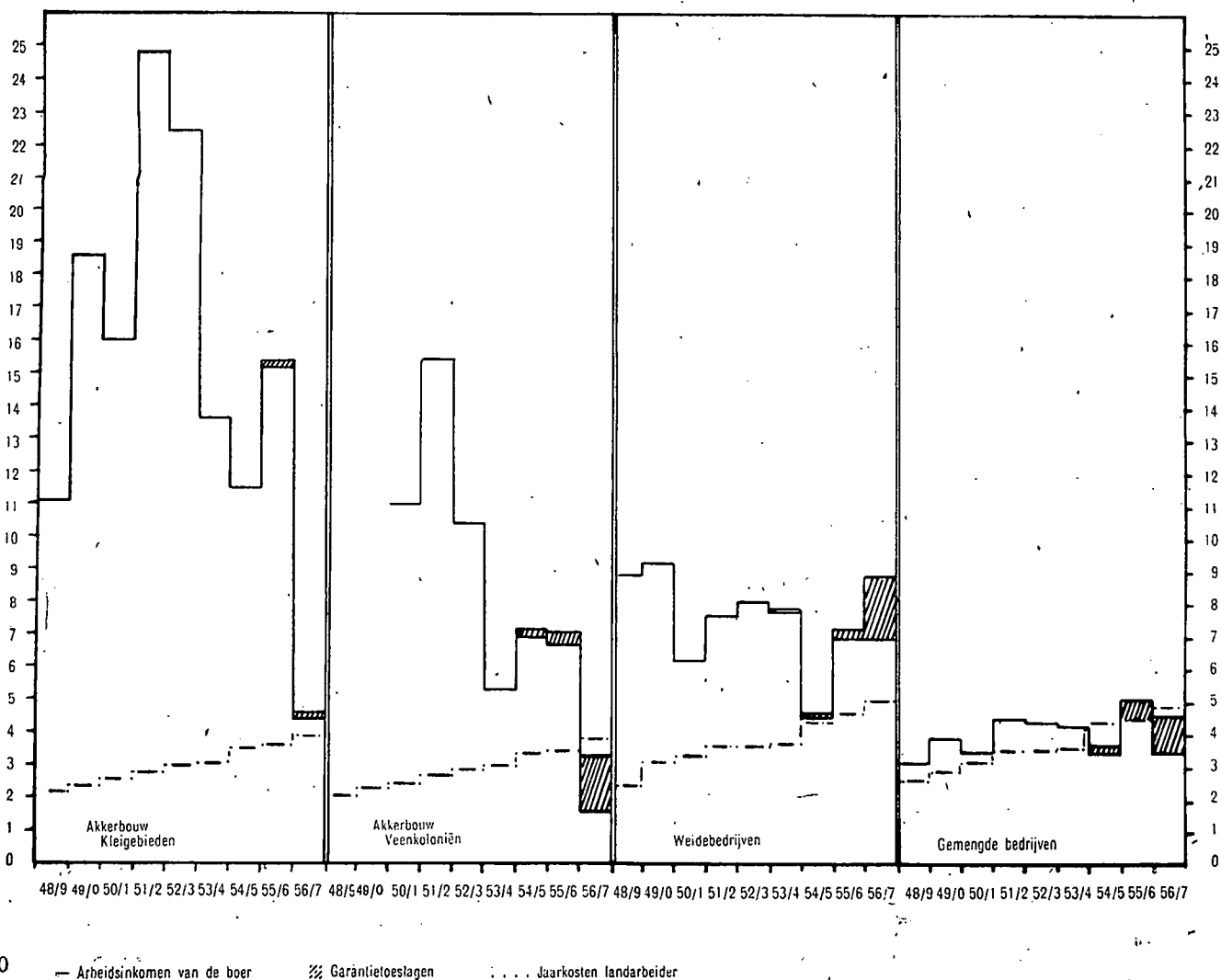
Op basis van zojuist verschénen L.E.I.-cijfers is in het bovenstaande een beeld gegeven van het verloop der bedrijfsuitkomsten van de landbouw. De cijfers zijn daartoe sterk gecomprimeerd in enkele tabellen en grafieken opgenomen, waarbij de garantietoelagen, die ingevolge het landbouwbeleid door de Regering worden betaald, afzonderlijk zijn vermeld. Het belang van deze toelagen voor een sluitende exploitatie van de verschillende typen landbouwbedrijven in de laatste jaren komt in de gegevens duidelijk naar voren. De verschillen die tussen de gebieden bestaan kunnen bij een dergelijke benaderingswijze uiteraard niet tot hun recht komen. Nog minder is dit het geval met de verschillen in resultaten tussen afzonderlijke bedrijven. De cijfers zijn echter voldoende nauwkeurig om de ongunstige ontwikkeling der laatste jaren te demonstren.

's-Gravenhage.

J. A. KUPERUS, ec. drs.

Figuur 2

Arbeidsinkomen van de boer (in duizenden glds.)

Schrijver geeft in dit artikel een beschouwing over de volgende Russische energie-bronnen: steenkolen, elektriciteit, petroleum en atoomenergie. Steenkolen: de voornaamste kolenbekkens passe- ren de revue. Ondanks het openen van een groot aantal nieuwe kolenmijnen ziet het er naar uit dat het streefgetal van 593 mln. ton kolen in 1960 niet zal worden gehaald. Stilgestaan wordt bij de exploitatiewijze der kolenlagen, o.a. bij het vergassen van ondergrondse lagen. Elektriciteit: het elektriciteitsverbruik voor 1960 wordt geraamd op 320 mrd. kWh. Aandacht wordt geschonken aan de onlangs gereed gekomen en de te bouwen hydro- elektrische centrales. Petroleum: de olieproductie voor 1960 wordt geschat op 135 mln. ton. De productie van aardgas wordt uitgebreid evenals het aardgaspijpleidingnet. Atoomenergie: voor die gebieden die arm zijn aan kolen, olie en water- kracht wordt de atoomenergie van groot belang geacht. Gewezen wordt op de vorderingen van de Sowjet-Unie op het gebied der kernreactoren.

Energievoorziening in de Sowjet-Unie

Steenkolen.

De voornaamste kolenbekkens in de Sowjet-Unie zijn die van Moskou, het Don-bekken, dat van de Petchora, de Dnjepr en het Karaganda- en Koetznetsk-bekken in midden-Siberië. Voorts zijn van betekenis het midden-Wolga-mijngebied van Donbarov bij Orenburg, het Kisel- mijngebied van de midden-Oeral en de kolenmijnen van Poltawa.

Tot voor korte tijd was het Koetznetsk-bekken, waarvan de kolenreserves die van alle andere mijngebieden in Europees Rusland overtreffen, het grootste kolenveld der Sowjet-Unie. Maar de kort geleden ontdekte kolen- bekkens van Yakoetië, waar men in 1955 ongeveer 50 nieuwe kolenvelden gevonden heeft en waarvan de dag- zomen der kolenlagen honderden kilometers lang zijn, zullen vermoedelijk de belangrijkste van de Sowjet-Unie worden.

De Lena-velden en de kolenvelden van de Toengoeska zijn nog niet voldoende geëxploreerd doch schijnen ook zeer belangrijk te zijn. Veel van deze in de laatste jaren ontdekte kolenvelden bevatten kolen, die goede hoog- ovencokes opleveren. Voorts worden belangrijke bruin- koolmijnen aangetroffen op de rechteroever van de Dnjepr in de Oekraïne, in het Moskou-bekken naast steenkolen, waarvan de kwaliteit echter te wensen over laat, aan de Moermansk-kust en bij Borovitchi dat 200 km ten zuiden van het Ladoga-meer is gelegen.

In Aziatisch Rusland zijn voorts de volgende kolenvelden reeds geruime tijd in exploitatie: het kolenbekken van Irkoetsk, dat van Choelym bij Krasnoïarsk, dat van de Jenissei, de mijnen bij Wladiwostok en die van Boersia, 360 km ten westen van Chabarovsk, de mijnen van Choeral in Tadjikstan en de kolenmijnen van Kirghizistan. En ten slotte worden in de Kaukasus de mijnen van Tkiviboeli en Tkivarcheli geëxploiteerd.

Ondanks het openen van een groot aantal nieuwe kolenmijnen ziet het er naar uit dat het streefgetal van 593 mln. ton kolen in het produktiejaar 1960 niet zal worden gehaald. Om dit streefgetal te bereiken is de kolenmijnbouw de laatste jaren sterk gemechaniseerd. In het afgelopen jaar heeft men ongeveer 100 nieuwe

machines beproefd bij het winnen van steenkool en een gedeelte daarvan is definitief in gebruik genomen. Ook het graven van de mijnschachten en van de galerijen wordt zoveel mogelijk gemechaniseerd. Er zijn in 1957 enkele tientallen nieuwe mijnen bij gekomen, die alle van de meest moderne outillage zijn voorzien.

Het exploiteren van kolenlagen door de steenkolen met een waterkanon los te spuiten, komt bij dagbouwexploitatie veelvuldig voor. Niet altijd leent de structuur van de kolen zich echter tot deze exploitatievorm. Het komt ook wel voor dat deze winningsmethode wordt toegepast in ondergrondse mijnen, waarbij het met water vermengde kolengruis en slijk door sterke pompen omhoog wordt geperst. Hoe het ook zij, de winningsmethoden der nieuwere mijnen en hun outillage doen niet onder voor die van het Westen en aangezien de vakvereniging van iedere mijn mede verantwoordelijk is voor de veiligheid en het welzijn van de mijnwerkers, laten deze in de nieuwere mijnen meestal weinig te wensen over.

In het lopende, gewijzigde vijfjarenplan zullen 400 nieuwe, modern geoutilleerde mijnen in exploitatie komen. De dagbouwexploitatie, die op grote schaal wordt toegepast in Siberië, de Oeral en de Oekraïne, drukt de winningskosten van de kolen dermate, dat deze 1/3 à 1/4 bedragen van die van de ondergronds gewonnen kolen. Bij die dagbouw- exploitatie wordt steeds meer gebruik gemaakt van grote grijpers, die voortdurend in afmeting toenemen. De „Oeral Fabriek voor Zwarte Machines” is thans bezig met het construeren van grijpers met een inhoud van 25 m³. Bij de bouw van de hydro-elektrische centrales wordt reeds veel- vuldig gebruik gemaakt van grijpers van 10 m³ inhoud.

Het vergassen van ondergrondse kolenlagen bevindt zich nog altijd in het stadium van proefnemingen. Zo ligt bijv. in het kolenveld van Novobasovsky een proefbedrijf vanwaar het gewonnen gas na zuivering wordt geleverd aan de fabrieken van Toela. Bijprodukten van dit bedrijf zijn zwavel, hyposulfiet en andere chemische produkten. Intensief researchwerk is aan de gang teneinde te proberen om met behulp van deze gassen ammoniak en synthetische benzine te maken. In het vergassingsstation van onder- grondse kolenlagen van Shatskaja wordt het gas echter

gebruikt voor het aandrijven van gasturbines en het opwekken van elektrische stroom. Plannen bestaan om bij Moskou een grote elektrische centrale van dit type te bouwen, wanneer met de kleinere stations voldoende ervaring is opgedaan. De in aanbouw zijnde rotors van de gasturbines, bestemd voor de toekomstige centrale van Moskou, hebben een diameter van 11 à 12 meter.

Elektriciteit.

„Communisme is de macht van de Sowjets plus de elektrificatie van het gehele land”. Met die woorden gaf Lenin de stoot aan de grootse elektrificatieplannen der Sowjet-Unie. Van 2 mrd. kWh in 1913 steeg het stroomverbruik tot 48,3 mrd. kWh in 1940, tot 91,2 mrd. kWh in 1950 en het zal in 1960 opgelopen zijn tot 320 mrd. kWh. Daartegenover heeft het elektriciteitsverbruik in de Verenigde Staten in 1956 ongeveer 623 mrd. kWh bedragen. In de Sowjet-Unie wordt ongeveer 80 pCt. van de stroom verbruikt door de industrie.

De snelle toename van het stroomverbruik in de laatste jaren is vooral mogelijk geworden door het in gebruik nemen van nieuwe, zeer grote hydro-elektrische centrales, zoals die van Kuybishev van 2,1 mln. kW, terwijl alle Wolga-centrales tezamen thans een capaciteit hebben van 12 mln. kW. Ook op de zuidgrens van Centraal-Azië zijn tal van hydro-elektrische centrales gebouwd, die stroom leveren aan nieuwe industrieën, terwijl de stuwmeren gewoonlijk worden gebruikt voor irrigatiedoeleinden.

Talrijke centrales zijn in aanbouw in Siberië, waarvan die van Irkoetsk en Bratsk de grootste zijn. Zij liggen aan de Angara, de afwatering van het Baikal-meer. De Angara is een snelstromende rivier, die zo'n groot verval heeft, dat zij zelfs niet bevriest bij temperaturen van -40 tot -50° C. De bouw van de Irkoetsk-stuwdam had dan ook heel wat voeten in de aarde. Hoewel hij voor een groot deel is opgebouwd uit opgesloten klei tussen stalen platen moest er toch heel veel beton worden gestort, wat bij die lage temperaturen een probleem was. Men heeft toen de plaats waar het beton gestort moest worden omgeven met houten verwarmingsgebouwen.

De eerste turbines van Irkoetsk draaien reeds en als de centrale geheel gereed zal zijn, zal zij een vermogen hebben van 660.000 kW, zodat zij dus jaarlijks ongeveer 4,5 mrd. kWh aan stroom zal kunnen leveren. Dat is dus ongeveer 60 pCt. van het totale vermogen van de thermische en kernenergiecentrales, die Nederland in 1975 zal bezitten als het kernenergieplan van Minister Zijlstra verwezenlijkt zou worden.

De nieuwe centrale zal van grote betekenis zijn voor de industrialisatie van het gebied rondom Irkoetsk en zal de stroom leveren voor de bouw van de gigantische stuwdam van de Bratsk-centrale, die in aanbouw is bij Padoen, 700 km van het Baikal-meer. Deze centrale zal in staat zijn om per jaar 26 mrd. kWh te leveren, dat is bijna $6\frac{1}{2}$ maal zoveel als de centrale van Irkoetsk en $2\frac{1}{4}$ maal zoveel als de centrale van Kuybishev, thans nog de grootste van de wereld.

In de meeste gevallen zijn de hydro-elektrische centrales in de Sowjet-Unie gebouwd aan rivieren met een betrekkelijk klein verval, zoals de Wolga, de Volkhov, de Svir, de Neva, de Dnjepr enz. Leningrad, Moskou, de Zuid-Oekraïne, Oostelijk Kaukasië, Magnetigorsk, Taschkent-Ferghana en Irkoetsk zijn de grootste stroomverbruikers.

In het zesde vijfjarenplan zullen de verschillende hoogspanningsnetten van de Sowjet-Unie aan elkander worden

gekoppeld. Normaal is in deze hoogspanningsnetten de spanning van de wisselstroom 400.000 volt. Voor de zeer grote afstanden wordt thans geëxperimenteerd met spanningen van 7 à 800.000 volt. Met het oog op het gevaar van het breken van de hoogspanningskabel als gevolg van sneeuwval, vorst en harde winden, treft men op bepaalde trajecten een dubbele hoogspanningsleiding aan, zoals bijv. tussen Kuybishev en Moskou.

Petroleum.

Vroeger was Bakoe het voornaamste centrum van de olieproductie der Sowjet-Unie. Thans is de olieproductie van Bakoe en Adzerbeizjan van de eerste plaats verdrongen door de in exploitatie genomen olievelden in Tartarije en Bashkirië, tussen de Wolga en de Oeral. Hier werd in 1932 voor het eerst olie aangeboord in het dorpje Ischimbajevo in Bashkirië. Thans is het dorpje uitgegroeid tot een olie-stad, die met een nieuwe spoorweg met de rest van het Russische spoorwegnet is verbonden.

De Tartaarse republiek is voor een groot deel gelegen in het stroomgebied van de Wolga en haar grote zijrivieren: de Kama, Belaja en Wjatka. Behalve olie is in dit gebied ook veel steenkool aangetroffen. De grote elektrische centrale van Nizjni-Kamskaja, aan de Kama-rivier gelegen, levert de stroom aan de zware en de chemische industrie, die hier snel tot ontwikkeling zijn gekomen en aan de olievelden. Op het ogenblik is het Romashkin olieveld een van de grootste in de wereld. Het produceerde in 1956 evenveel olie als alle olievelden van Bakoe bij elkander.

Door de intensieve olie-exploratie zijn de vastgestelde oliereserves van de Sowjet-Unie in de laatste vier jaren verviervoudigd. In de laatste vijf jaren heeft men 265 nieuwe olieleverende bronnen aangeboord.

De boortorens van de midden-Wolga beginnen thans ook te verrijzen bij Stalingrad, Kuybishev, Sizran en Kazan. Ook in het stroomgebied van de Emba-rivier (Zuid Oeral), aan de Oostkust van de Kaspische Zee en in het zuidelijk deel van Centraal-Azië bij Ferghana en bij Kokand, heeft men olie gevonden. Voorts in Oost-Azië aan de Golf van Kōrotki, 300 km ten noorden van Petropavlosk in Kamschatka, in Noord-Siberië aan de beneden Lena, de beneden-Jenissei en de beneden-Ob, in de Krim bij Kertsch, in de Oekraïne bij Poltawa en Rommy enz.

In 1957 heeft de olieproductie in de Sowjet-Unie ongeveer 100 mln. ton bedragen. Men verwacht, dat deze in 1960 tot 135 mln. ton zal zijn gestegen. De olie van Tartarije en Bashkirië wordt naar Oefa, een oliedistributiestation in de Oeral, Kuybishev en Saratov gepompt met behulp van pijpleidingen. Ook wordt ruwe olie van Oefa naar Omsk vervoerd door een pijpleiding, die meer dan 800 km lang is. In Omsk is namelijk een grote raffinaderij opgericht, die haar produkten verder met behulp van pijpleidingen via Novosibirsk naar Tomsk en door een pijpleiding naar Pavlodar distribueert. Deze pijpleidingen maken het vervoer van olie per trein langs de Transsib overbodig en leveren een besparing aan transportkosten op van ongeveer 75 pCt. Pijpleidingen voor het vervoer van olie zijn in aanbouw tussen Kuybishev en Briansk, tussen Tartarije via Gorki naar Riazan, van Riazan naar Moskou en van Gorki naar Yarislov.

Aan de winning van aardgas hecht de Russische Regering eveneens grote waarde. In de eerste plaats behoeft gas niet uit de diepte opgepompt te worden naar de oppervlakte van de aarde. Berekend naar de calorische waarde

kosten 1.000 calorieën, bij verbranding van gas verkregen, 30 à 40 pCt. minder dan bij gebruik van olie als brandstof en 85 à 87 pCt. minder dan bij gebruik van ondergronds gewonnen steenkool. Weldra zal het aantal steden dat van aardgas wordt voorzien zijn gestegen tot 130, terwijl tal van fabrieken deze brandstof in hun bedrijf gebruiken.

De langste aardgasleiding in de Sowjet-Unie is die van Stavropol, aan de noordvoet van de Kaukasus gelegen, naar Moskou. Deze leiding zal een zijlijn naar Zhdanov en Rostov krijgen. Voorts is er een aardgasleiding in aanbouw van Ljov via Minsk naar Riga en van Minsk naar Leningrad. De Siberische aardgasleiding, die bij Tuimaza in het Wolga-bekken begint en over Oefa naar Irkoetsk loopt, is 4.100 km lang en heeft een doorsnede van 70 cm. In 1955 heeft de gasproductie 10.355 mln. m³ bedragen. In 1960 zal de produktie tot ongeveer 40 mrd. m³ zijn gestegen, terwijl men de beschikking zal hebben over ongeveer 9.000 km gasleiding.

Atoomenërgie.

Ondanks de grote rijkdom aan kolen en olie en het grote waterkrachtpotentieel, bestaan in de Sowjet-Unie gebieden, die arm aan krachtbronnen zijn. De leiders van de Sowjet-Unie voorzien in die gebieden in de behoefte aan energie door het bouwen van kernreactoren.

Zij bouwen daartoe twee typen van kernreactoren. Het ene type werkt met natuur-uranium en grafiet als moderator, zoals de meeste Engelse en Franse reactoren. Beide landen hebben namelijk geen separatiefabrieken van zulk een grote capaciteit voor de vervaardiging van verrijkt uranium, dat zij behalve in de behoeften van de oorlogsindustrie ook kunnen voorzien in die van de reactor-industrie.

Het, ander type is een „pressurised water reactor”, die met verrijkt uranium als brandstof en water als moderator werkt. Dit water wordt ook gebruikt als warmte-overbrenger; het bereikt in de reactor een temperatuur van 525° F. en wordt dan naar de warmtewisselaars gepompt. Door de verkregen stoom worden zes turbo-generators aangedreven, elk met een capaciteit van 70.000 kW, zodat de gehele reactorinstallatie een elektrisch vermogen heeft van 420.000 kW. Deze reactor zal in 1960 in gebruik worden genomen.

Wanneer men bedenkt dat de Amerikaanse „pressurised water reactor” van Shippingport een elektrisch vermogen heeft van 60.000 kW dan heeft de Russische reactor, dus een elektrisch vermogen dat zeven maal zo groot is. De grootste twee Britse reactoren, namelijk die van Bradwell en Berkeley (Glouster) zullen elk een elektrisch vermogen hebben van 200.000 kW, bijna de helft van de Russische reactor. Alle Nederlandse reactoren tezamen, die volgens het plan van de Nota betreffende de ontwikkeling van de kernenergie in Nederland in 1975 gereed zullen zijn, hebben een elektrisch vermogen van 450.000 kW. De Sowjet-Unie is het Westen dus in de reactorbouw nogal ver vooruit.

Het andere type reactor, waarvan het door de Sowjet-Unie in Genève ten toon gestelde exemplaar het proto-type schijnt te zijn, zal op verschillende plaatsen, die niet

nader worden aangeduid, worden gebouwd. Het elektrisch vermogen van de nieuwe reactor van dit type zal echter belangrijk groter zijn dan dat van de in Genève gedemonstreerde reactor, die slechts een elektrisch vermogen had van 5.000 kW.

Op grond van het bovenstaande kan men de conclusie trekken, dat de capaciteit van de zeer dure en enorme hoeveelheden stroom verslindende separatiefabrieken in de Sowjet-Unie, waarin het splijtbaar uranium uit het natuururanium door middel van de diffusiemethode wordt gewonnen, groot is. Zo groot, dat de Russen na het vervaardigen van atombommen nog voldoende splijtbaar uranium over hebben als grondstof voor hun reactor-centrales. Er is dan ook geen enkele reden om aan te nemen, dat de Russen niet even ruim voorzien zouden zijn van atoom- en waterstofbommen als het Westen.

Voorts is er geen reden om aan te nemen, dat de Russen op het gebied van het bouwen van een waterstofreactor bij Amerika en Engeland ver ten achter zouden zijn. Blijkens de rede, die de Russische hoogleraar I. V. Kurchatov in 1956 in Harwell voor de Britse atoomgeleerden heeft gehouden ¹⁾, lijken de Russen op dit gebied bepaald niet achterlijk. Evenmin is er reden om aan te nemen dat de Russen ten achter zijn op het gebied van de voortstuwingsreactors. Dit blijkt uit het feit dat in december 1957 de ijsbreker „Lenin” te water werd gelaten, het eerste boven-water-schip in de wereld dat door atoomkracht wordt voortgestuwd.

De „Lenin” is het vlaggeschip van de Russische koopvaardijvloot op de handelsroute door de Poolzee, van Archangel naar het Verre Oosten. De kolen van Nova Zembla en Vorkoeta (deze laatste kolen worden afgescheept te Obdoerski, dat gelegen is aan de zeeboezem die gevormd wordt door de mond van de Ob) worden als bunker-kolen voor deze Noordelijke zeeweg gebruikt. Obdoerski ligt echter 400 à 500 mijlen van die route af en de zware ijsbrekers die hier in juli de geul in het pakijns moeten openbreken, een werk dat weken in beslag neemt, hebben op de route weinig gelegenheid tot bunkeren. Dat is de reden waarom men overgegaan is tot de bouw van een atoomijsbreker, die ongeveer een jaar kan blijven varen, zonder nieuwe atoombrandstof in te nemen. De „Lenin” heeft een maximumsnelheid van 18 mijl, meet 16.000 ton en heeft een machinevermogen van 44.000 pk.

Over de bouw van Russische atoomonderzeeërs is niets bekend gemaakt. Men kan veilig aannemen dat zo zij nog niet in dienst zijn, zij dan stellig op stapel staan en geschikt zijn voor het lanceren van de T 2, de „Komet”, een middelbare afstand geleid projectiel met atoom- of waterstofbomkop, en een draagwijdte van ongeveer 1.300 km. De „Komet” is dus de tegenhanger van de Amerikaanse Polaris. En ten slotte melden de Amerikanen, dat een proto-type van een Russisch atoomvliegtuig in aanbouw is.

¹⁾s-Gravenhage.

Dr. W. K. H. FEUILLETAU DE BRUYN.

¹⁾ Deze rede werd gepubliceerd onder de titel: „On the possibility of producing thermonuclear reactors in a gas discharge”.

Blijf bij — Lees „E.-S.B.”!

Surinaamse kanttekeningen

(Eerste kwartaal 1958)

Ook in Suriname beginnen verschijnselen van de economische recessie merkbaar te worden. Alleen is de moderne nomenclatuur er nog geen gemeengoed en spreekt men eenvoudig van de naderende crisis.

Bauxiet.

De vele berichten van overzee over produktiebeperkingen en sluiting van fabrieken in de aluminiumbranche hadden het publiek reeds voorbereid op een te verwachten achteruitgang van de vraag naar dit voor Suriname zo belangrijke erts. De Surinaamse Bauxiet Maatschappij, thans Suralco, Inc. genaamd, moest tot beperking van haar produktie overgaan en een deel van haar personeel in de mijnvelden te Moengo ontslaan. Door de aanvang der werkzaamheden aan de Oost-Westverbinding in de omgeving van Moengo, kon een aanmerkelijk deel van de betrokkenen overgeheveld worden, waardoor voorlopig de werkgelegenheid op vrijwel het bestaande peil gehandhaafd bleef.

Het is momenteel nog een vraag, of de huidige overproduktie van bauxiet een gevolg is van de algemene recessie of van de snelle produktiestijging gedurende de laatste jaren, waarbij zelfs Suriname van de eerste plaats als leverancier na lange jaren werd verdrongen. De voornaamste leveranciers liggen nog altijd in West-Indië:

	1952	1955	1956
	(in 1.000 metr. tonnen)		
Jamaica	420 a)	2.570 a)	3.603 a)
Suriname	3.146 a)	3.060 b)	3.485 b)
Brits Guyana	2.421 a)	2.474 a)	2.521 a)
Totaal	5.987	8.104	9.609

a) Bron: Macmillan Information Almanac, New York, resp. 1955 en 1958.
b) Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek, Paramaribo.

Ook in aangrenzende gebieden als Frans Guyana, Venezuela en Haiti zijn prospecties en proefexploitaties in vergesloopte staat, zodat in de naaste toekomst een verdere uitbreiding van de West-Indische produktie verwacht kan worden, mits de vraag van de wereldmarkt niet afneemt. De toestand is momenteel zo, dat bij de overscheephaven van Guyanees bauxiet op Trinidad grote hoeveelheden op afnemers liggen te wachten en dientengevolge de betrokken mijnbouwmaatschappijen hun produktie voorlopig beperken.

Ook bij de nieuwe prospectors valt een zekere „softpedaling” waar te nemen. In Frans Guyana werd het onderzoek naar de mogelijkheden van een aluminafabriek met hydro-elektrisch bedrijf afgesloten en naar het heet, is men daarvan definitief afgestapt. Het erts van de prospectiegebieden bij Kourou en Kaw zal te zijner tijd waarschijnlijk direct of via een verlaadhaven op de Iles du Salut worden verscheept ¹⁾.

Het Brokopondoplan, in zijn nieuwe vorm ²⁾, werd door de Staten van Suriname met een kleine meerderheid aangenomen. De oppositiepartijen hadden deels om binnenlands politieke redenen ernstige bezwaren tegen de huidige

¹⁾ Zie hiervoor o.a.: „The Carribean”, Vol. 10, Trinidad.
²⁾ Zie „Surinaamse kanttekeningen” (vierde kwartaal 1957) in „E.-S.B.” van 5 februari 1958, blz. 116.

overeenkomst, ten gevolge van welke de Suralco h.i. een te grote vrijheid van handelen krijgt. Tijdens de behandeling door de Staten deelde de Suralco nog mede, dat zij de, niet in de overeenkomst opgenomen, verplichting op zich nam, in ieder geval een alumina-fabriek verbonden met het hydro-elektrisch bedrijf zal opzetten.

Statistisch overzicht.

Het Algemeen Bureau voor de Statistiek publiceerde in dit kwartaal gegevens op verschillend gebied:

Bevolking.

Het geboorte-overschot is nog steeds stijgende. In de periode 1951-1955 was dit 3,3 pCt. per jaar en het A.B.S. verwacht, dat dit tot 3,4 à 4 pCt. in de periode 1966-1970 zal stijgen. Het immigratie-overschot bedroeg in de afgelopen periode 0,2 pCt. Opvallend is, dat de emigratie van Surinamers naar Nederland van 1946-1951 daalde en daarna met sprongen steeg.

De totale bevolking steeg van 109.000 in 1921 tot 228.000 in 1956, de in stamverband levenden (ca. 21.000) niet medegerekend. Het aandeel van de creoolse groep (black-colored) daalde van 50 pCt. tot 41 pCt.

Voor 1970 raamt het A.B.S. de bevolking op 364.000 à 390.000, met een hoger percentage Aziaten dan thans (55 pCt.).

Indexcijfers prijzen van levensonderhoud.

Op basis 100 voor het derde kwartaal 1953 steeg de totaalindex vierde kwartaal 1957 tot 122 tegen 109 in die periode in 1956. Deze stijging kwam vrijwel geheel voor rekening van goederen en diensten van Surinaamse oorsprong (van 113 tot 138), in het bijzonder groenten, fruit, vis en houtskool. Dit kan gedeeltelijk worden toegeschreven aan de ernstige droogte in 1957, gedeeltelijk aan het stijgende loonpeil.

Scheepvaart.

Het totaal der binnengekomen schepen voor 1957 was 1.327 met 3.411.000 b.r.t., waarvan 97 pCt. voor de haven van Paramaribo. De volgorde der belangrijkste vlaggen bleef: Panama, Liberia, Nederland.

Invoer.

Deze nam wederom toe, in vergelijking tot 1956 vrijwel uitsluitend voor investeringsgoederen. Verheugend kan het genoemd worden, dat sedert de oorlog voor het eerst weer Nederland als grootste leverancier geboekt staat. Bij vergelijking met Nederlandse exportcijfers dient er aan te worden gedacht, dat in Suriname wordt geboekt de c.i.f.-waarde van de uit bepaalde landen geleverde goederen, dus inclusief doorvoer. Hier volgt een overzicht:

Jaar	Totaal	waarvan Nederland	waarvan Ver. Staten
		(in Sf. mln.)	
1950	39,3	11,1	16,4
1951	45,8	13,0	17,4
1952	56,5	13,2	28,2
1953	54,3	14,6	23,9
1954	52,0	15,0	20,0
1955	51,0	16,6	17,2
1956	62,6	18,1	22,6
1957	73,0	24,3	24,2

Uitvoer.

Ook deze steeg t.o.v. 1956 en wel van Sf. 57,9 mln tot Sf. 63,8 mln. De totale export van agrarische produkten daalde evenwel van Sf. 6,1 mln. tot Sf. 5,3 mln. Hoewel de droogte hierin een grote rol heeft gespeeld, toont dit opnieuw aan, hoe afhankelijk de Surinaamse export, en dus de welvaart is van de bauxiet. Hoewel de produktie daarvan ongeveer gelijk bleef, steeg de waarde van de export van Sf. 45,5 mln. tot Sf. 52,0 mln.

Produktie.

Een stijgende lijn viel waar te nemen voor suiker, veevoeder, vismeel, bier en triplex. Een daling voor goud, rum, rookartikelen en schoeisel. De verwerking van palmpitten werd gestaakt.

Inkomens van natuurlijke personen.

Deze bedroegen in 1954 van alle belastingplichtige personen in Sf. 1.000:

Opbrengst van arbeid, overheidsdienst	13.319
Opbrengst van arbeid, anders dan Overheid	20.789
Winst uit bedrijf of beroep	9.618
Opbrengst van vermogen	1.808
Inkomsten uit periodieke uitkeringen	1.552
Totaal onzuiver inkomen	47.086

Het A.B.S. publiceerde in een brochure: „De inkomensverdeling in 1950” voor de eerste maal gegevens over het inkomen. In die publikatie moest nog veel met geschatte gegevens worden gewerkt, bij gebrek aan goede primaire cijfers. Het destijds opgenomen Totaal Onzuiver Inkomen à Sf. 48 mln. zou betekenen, dat gezien de bevolkingstoename, het inkomen per hoofd van de bevolking achteruit zou zijn gegaan. Dit komt niet waarschijnlijk voor, waarom het beter is, een volgende, op vaststaande gegevens berustende, publikatie af te wachten voor een nadere beschouwing.

Industriële bedrijvigheid.

Bruynzeel breidt haar complex uit met een spaanplatenfabriek, die in het tweede kwartaal gereed zal komen. Voor de triplexfabriek wordt meer en meer babonhout betrokken uit de beide andere Guyana's. Voor de aanvoer van dit hout werd een kustvaartuig aangeschaft. Een tegenslag was de belangrijke tariefsverhoging in Cuba, een der voornaamste afnemers van triplex.

De *Waterleiding* van Paramaribo, die reeds een ondercapaciteit had, kon tijdens de ernstige droogte slechts op een deel van haar capaciteit afleveren, zodat gedurende enkele maanden de stad voor een groot deel van de dag was verstoken van leidingwater. Thans zijn nieuwe bronnen nabij Zorg-en-Hoop aangeboord en wordt de drukinstallatie uitgebreid zodat binnenkort de waterschaarste tot het verleden zal behoren.

Op *radiogebied* wordt binnenkort een uitbreiding verwacht. Naast de omroepzender van de AVROS is thans ruim een jaar een commerciële zender in de lucht. Voor deze maatschappij en een nieuwe vennootschap worden thans twee Franse Philips-zenders gebouwd, ieder van 1 KW. Deze zullen in het grootste deel van Suriname te bouwen zijn. In het kader van het geofysisch jaar bouwde de L.T.T. met medewerking van de Nederlandse P.T.T. en Wosuna een radiopeilstation. Gezien de waardevolle resultaten wordt overwogen, dit station permanent in gebruik te houden. De reeds geruime tijd in gebruik zijnde relay-zender van de L.T.T. voldoet uitstekend. Wanneer in

het Noord-Atlantische gebied storingen optreden blijkt de radioverbinding Europa—Verenigde Staten met succes via Paramaribo te kunnen worden geleid. Van deze verbinding wordt een veelvuldig gebruik gemaakt.

De *olieprospecties* in het district Nickerie werden hervat. Ook in het aangrenzende gebied var. Brits Guyana wordt geïnspecteerd. Vermoedelijk zullen de werkzaamheden worden uitgestrekt tot het ondiepe deel van de Atlantische Oceaan vóór de kust.

De *Centrale Bank van Suriname* bestond op 1 april één jaar. Bezien wij de, verkorte, balans (in Sf. 1.000):

	2 april 1957	1 april 1958
Debet:		
Goud, deviezenrekeningen	31.604	28.899
Rekeningcourant saldi	143	31
Effecten en hypotheek	77	40
Gebouwen	93	267
Sluitrekeningen	137	58
	32.054	29.295
Credit:		
Bankbiljetten in omloop	11.472	16.237
Rekeningcourant saldi	10.830	3.096
Deviezenrekeningen	3.187	2.481
Kapitaal	3.000	3.000
Reserves	3.000	3.050
Sluitrekeningen	565	1.431
	32.054	29.295

dan kunnen wij constateren, dat het deviezenbezit met Sf. 2 mln. is afgenomen. Aan de andere kant is de binnenlandse circulatie moeilijk vergelijkbaar, daar op 2 april 1957 nog een groot bedrag aan bankbiljetten van De Surinaamsche Bank in omloop was. Vergelijken wij echter de huidige bankbiljettencirculatie met die van de laatste dag van De Surinaamsche Bank (Sf. 14,463 mln), welke stand ongeveer overeenkomt met het gemiddelde van het eerste kwartaal van 1957, dan zien wij een stijging van het bijna Sf. 2 mln. Bij gebrek aan gepubliceerde cijfers der banken is het moeilijk na te gaan, hoe groot de girale circulatie is, doch aangenomen kan worden, dat deze thans groter is dan Sf. 13½ mln., het per 30 maart 1957 opgegeven bedrag van De Surinaamsche Bank.

Gezien de stijging van het indexcijfer van de prijzen van levensonderhoud en de opwaartse loondruk kan gevoelig worden aangenomen, dat Suriname gedurende 1957 ten minste zijn deel heeft gehad van de mondiale inflatoire bewegingen. Van het goud- en deviezenbezit bestaat slechts Sf. 0,3 mln. uit niet in goud converteerbare deviezen, dus 1 pCt.

Sociale sector.

Sedert midden maart woedt een staking bij Billiton. De inzet is loonsverhoging, nadat inzake enkele sociale voorzieningen overeenstemming was bereikt tussen de directie en de bonden. Het moment van deze staking is wel bijzonder ongelukkig gekozen, want:

1) is er een aanbodoverschot op de bauxietmarkt, zodat de N.V. eventueel gemakkelijk op de wereldmarkt kan aankopen om aan haar leveringsverplichtingen te voldoen;

2) zijn de stakingskassen niet overmatig sterk. Eén der bonden slechts financiële hulp in het buitenland, doch ontving slechts een klein bedrag;

3) zijn de stakers niet eensgezind. Er bestaan twee scherp concurrerende arbeidersbonden, die aanvankelijk de staking lieten leiden door een fusiebestuur. Deze fusie viel uiteen en thans is de controverse tussen beide bonden heviger dan tussen één van hen en de directie.

Algemeen wordt verwacht, dat de staking binnen enkele weken ten einde zal zijn.

Euromarkt.

Binnenkort zal door een Surinaamse delegatie in Neder-

land worden besproken, in hoeverre het wenselijk is, dat Suriname geheel of ten dele in de Euromarkt zou worden opgenomen.

Paramaribo, april 1958.

G. C. A. MULDER, B.Sc., Ps.D.

AANTEKENING

Mexico, petroleumland

„Mexico, eens nummer twee op de wereldlijst van olieproducerende landen, heeft zoals men weet in 1938 de olie-industrie genationaliseerd en een petroleum-wet aangenomen, welke de activiteiten van buitenlanders uitsluit. Thans bedraagt de produktie echter nog niet de helft van die in de jaren omstreeks 1920 e.v. Ten koste van vele dollars moeten zelfs nog hoogwaardige petroleumprodukten worden ingevoerd”.

N.R.Ct., 26 november 1956.

Zware financiële lasten.

In „E.-S.B.” van 29 januari 1942 en van 7 juni 1950 zijn van onze hand twee artikelen opgenomen over de Mexicaanse petroleumexploitatie, t.w. „Een internationaal petroleumconflict ten dele opgelost” en „De Mexicaanse petroleumindustrie in staatsbezit overgegaan”. In het tweede artikel hebben wij eraan kunnen herinneren dat de Mexicaanse president Avalo Camacho in 1941 heeft weten te bewerkstelligen — er was daarover toen reeds drie jaren aaneen onderhandeld — dat de Amerikaanse Regering het onteigeningsbesluit erkende, waarop het feit dat Mexico ertoe was overgegaan, petroleum aan Duitsland en Italië te gaan leveren, ongetwijfeld van invloed is geweest. Als tegenprestatie nam Mexico op zich een schadeloosstelling, groot 23.995.991 dollars, te betalen aan de Amerikaanse petroleummaatschappijen, die tot het jaar van de onteigening (1938) in Mexico hadden gewerkt. In de loop van het jaar 1947 was het laatste deel van dit geweldige bedrag betaald.

Wij zijn thans weer acht jaar verder en het kan dus wel enige zin hebben om na te gaan, hoe de Mexicaanse petroleumindustrie in deze tijd gevaren is. Er zijn verder uitspraken van Dr. Woytinski, een geleerde van internationale bekendheid, in wiens voornemen het ligt een boek te schrijven over de economische ontwikkeling van Latijns-Amerika, dat Mexico een gezonde economie opbouwt, waarbij de industriële ontwikkeling gestimuleerd wordt door ontplooiing van de agrarische mogelijkheden, welke de volle aandacht der Mexicaanse Regering heeft. Dit oordeel stemt overeen met dat van een medewerker van het Algemeen Handelsblad (19 april 1958) over de in dit jaar te houden presidentsverkiezingen, in wiens beschouwingen er o.a. op wordt gewezen dat de binnenlandse rust en politieke gelijkmatigheid, die reeds 20 jaar in Mexico heersen, extra aandacht verdienen. Ten slotte menen wij dat ook de Mexicaanse petroleumproduktie zelve ten volle waard is, ze wat nader te beschouwen, waarbij zal blijken dat de schrijver in de N.R.Ct. van 26 november 1956 geen volledige objectiviteit heeft betracht.

Als wij dan nu iets gaan zeggen over het doen en laten

der staatsoliemaatschappij Pemex in de jaren 1950-1958 en in de periode daaraan voorafgaande, dan moeten wij beginnen met eraan te herinneren, dat de betalingen der schadeloosstellingstermijnen een zeer zware handicap voor haar hebben betekend. Dit klemt te meer als wij bedenken dat zij niet alleen te maken had met Amerikaanse crediteuren, doch ook met Brits-Nederlandse. Wij hebben over de Brits-Amerikaanse aanspraken in het jaarverslag over 1947 van de Koninklijke kunnen lezen, dat in dat jaar overeenstemming werd bereikt met de Amerikaanse Regering over het bedrag van de schadeloosstelling voor onteigende eigendommen, zijnde niet minder dan 81.250.000 dollars, vermeerderd met een samengestelde rente van 3 pCt. per jaar, over de periode van 18 maart 1938 tot 18 september 1948. Men mag deze omstandigheden zeer zeker niet uit het oog verliezen bij de beoordeling van de resultaten van de werkzaamheden der Pemex. Ook in andere opzichten is het haar waarlijk niet gemakkelijk gemaakt, flink van wal te steken. Was Mexico er niet dan in de uiterste nood toe overgegaan, handelsbetrekkingen met twee fascistische landen te gaan aanknopen?

Produktiecijfers.

Laten wij nu eerst enkele cijfers mogen geven welke, wat de jaren 1911 t/m 1936 betreft, zijn ontleend aan het boekje „Oil in Mexico” (1938) van John Serocold, en wat de jaren 1937 t/m 1956 aangaat, aan de jaarverslagen van de Koninklijke, die met de publikatie van produktiecijfers uit de verschillende produktielanden in haar verslag over 1937 een aanvang heeft gemaakt ¹⁾.

Van 1911 t/m 1918 liep de produktie zonder onderbreking omhoog van 1,876 mln. ton tot 9,518 mln. ton. Dan volgen acht topjaren:

(in duizenden tonnen) a)		
1919 : 12.985	1922 : 27.301	1925 : 17.042
1920 : 23.297	1923 : 22.068	1926 : 12.696
1921 : 28.686	1924 : 20.606	

a) 1 ton is 1.000 kg

Daarna zet een geleidelijke daling in van 8,975 mln. ton over 1927 tot 4,912 mln. ton over 1932, gevolgd door een geleidelijke stijging van 4,996 mln. ton over 1933 tot 6,644 mln. ton over 1937.

Men zal moeten toegeven dat een vergelijking van de huidige produktie met die van de acht topjaren alleen niet billijk is te noemen en dit te minder omdat de produktie in de periode 1937 t/m 1956 gunstige uitkomsten te zien heeft gegeven. Men oordele: in het jaar 1937 — het jaar dus vóór de nationalisatie — beliep de produktie, volgens gegevens van de Koninklijke, 6,835 mln. ton. De opbrengst daalde over 1938 aanzienlijk, t.w. tot 5,523 mln. ton. De door de Verenigde Staten in 1941 toegezegde

¹⁾ In het boek „The Mexican Petroleum Industry” van J. Richard Powell (1956) is op blz. 208 een overzicht over de jaren 1901 t/m 1950 afgedrukt.

steun werd slechts zeer schoorvoetend verleend en zo valt het geenszins te verwonderen dat pas over 1946 de produktie (met 6,94 mln. ton) uitkwam boven die van 1937. Sindsdien is ze evenwel geleidelijk blijven stijgen: 1950: 10,49; 1955: 12,86 en 1956: 13,23 mln. ton. In 1956 werd derhalve meer geproduceerd dan over 1919 en 1926, al konden de prestaties over de andere topjaren nog niet worden bereikt.

Maar wat de invoer van geraffineerde olieprodukten aangaat (zie het overgenomen stukje uit de N.R.Ct.), kon in de „Christian Science Monitor” van 8 oktober 1955 worden medegedeeld, dat de invoer daarvan, welke niet minder dan \$ 60 mln. per jaar kostte, zou kunnen worden verminderd, terwijl men hoopte, dat men in 1956 zelfs geheel van alle invoer van zodanige produkten zou kunnen afzien. Nog een ander cijfer verdient in dit verband onze aandacht en wel dat van de consumptie van petroleumprodukten in het eigen land. Deze steeg van ca. 24 mln. vaten tot 71 mln. in 1954 (7 vaten zijn gelijk aan 1 ton van 1000 kg).

Ontwrichting der verhoudingen.

De vraag mag gesteld worden waaraan het is toe te schrijven, dat de petroleumproduktie na de 8 topjaren in zulk een sterke mate is teruggelopen. Het antwoord op deze vraag moet o.i. luiden dat de petroleummaatschappijen die in Mexico opereerden, al te lang erbarmelijke arbeidsvoorwaarden in stand hebben gehouden. Daardoor werden de verhoudingen ontwricht. Toch heeft het tot 17 mei 1937 moeten duren, voordat er een fel loonconflict uitbrak, waarbij niet minder dan 17.000 arbeiders betrokken waren. De aanleiding ertoe was het feit dat de kosten van levensonderhoud in de periode tussen 1934 en 1937 met 88,96 pCt. waren gestegen, terwijl de lonen slechts met 30, pCt. waren verhoogd. Een Mexicaanse petroleumarbeider verdiende gemiddeld 4,86 peso's per dag, nauwelijks een kwart van hetgeen in Amerika een werkman bij dezelfde maatschappij in handen kreeg. De door de arbeiders gestelde eisen werden door de werkgevers afgewezen. Het personeel ging in staking. De maatschappijen wendden zich hierop tot het nationale hof van arbitrage dat, hoewel niet alle door de arbeiders gestelde eisen werden ingewilligd, toch een verbetering van de arbeidsvoorwaarden voorschreef, die jaarlijks 26 mln. peso's zou moeten kosten.

De maatschappijen kwamen tegen deze beslissing in verzet, doch hun beroep op het opperste gerechtshof werd door dit college afgewezen. Toen de petroleummaatschappijen weigerden met deze uitspraak genoegen te nemen, ging de Regering tot onteigening van het bezit der maatschappijen over. Dat was op 18 maart 1938. Aan deze regeringsdaad zal de naam van president Lázaro Cardenas voor altijd verbonden blijven. Hij was het ook die in een radiorede de beschuldiging uitte dat de petroleummaatschappijen miljarden winsten hadden behaald en slechts een klein gedeelte ervan in hun bedrijven hadden gestoken. Over de arbeidsverhoudingen liet de president zich op zeer felle wijze uit:

„De bronnen die Mexico toebehoren, zijn voor Mexico bronnen van ellende geworden. Slechts in zeer weinig plaatsen in het petroleumgebied bestaat een hospitaal, goed drinkwater, een school, een cultuurcentrum of een sportterrein. Er bestaat zelfs geen gasfabriek, want de maatschappijen staan niet toe, dat van de miljoenen kubieke meters nutteloos ontsnappend gas gebruik wordt gemaakt. En wie zou niet de scherpe scheiding opvallen, die in de petroleumgebieden heerst? Comfort voor het buitenlandse personeel — kommer en ellende en met de eisen

der hygiëne spottende huisvesting voor het Mexicaanse. Koelinstallaties en bescherming tegen de verwekkers van tropische ziekten voor eerstgenoemden — onverschilligheid en meestal slechts met tegenzin verstrekte doktershulp voor de anderen. Hongerlonen en fnuikende arbeidsvoorwaarden voor ons vo k”.

Wij hebben deze bijzonderheden ontleend aan het boekje „Ontdekkingen in Mexico” (1948) van Egon E. Kisch, die ook aandacht heeft geschonken aan de wel zeer grote moeilijkheden die aan de Pemex in de weg werden gelegd door de buitenlandse maatschappijen, die erop vertrouwden dat hun macht zou blijken sterker te zijn dan de waardigheid en de onafhankelijkheid van Mexico, dat loyaal en royaal zijn natuurlijke rijkdommen eens aan hen had toevertrouwd (blz. 273). Bij het vertrek uit Mexico zetten de maatschappijen door dat de bedrijven in een toestand werden gebracht, waardoor het onmogelijk zou blijken deze te exploiteren, „opdat Mexico gedwongen zou worden om de terugkeer van de oude bezitters te smeken en zich op genade en ongenade aan hen te onderwerpen”. Reeds tijdens het conflict hadden de petroleummaatschappijen hun goudreserves uit de Mexicaanse banken teruggetrokken en na de nationalisatie der bedrijven wist de internationale valutamarkt de peso tot op '45 pCt. van zijn waarde te drukken. Ook de Amerikaanse Regering trad zeer kras tegen de Regering in Mexico op. De Engelse Regering bleef in deze niet achter. Aan dat alles kwam evenwel een einde, toen midden in de onderhandelingen over het bedrag der schadeloosstelling in 1939 de oorlog tussen Duitsland en Engeland en in 1941 die tegen de Verenigde Staten losbarstte. Men had nu de gebocotte Mexicaanse petroleum nodig en ook het bondgenootschap van Mexico. Op deze wijze werd het conflict uit de weg geruimd, terwijl Mexico nog met het weer in bedrijf brengen van de petroleumrichtingen bezig was” (blz. 278). Mag men dit alles uit het oog verliezen bij de beoordeling van de door de Pemex in de periode 1938-1958 bereikte resultaten?

Een baken der hoop.

„Mexico, Beacon of Hope”, is de titel van het 30e hoofdstuk uit het boek van Harvey O'Connor, „The Empire of Oil” (1955) dat wij uitvoerig hebben besproken in „De Economist” van maart 1956. O'Connor schetst in zijn boek uitvoerig de voorgeschiedenis der nationalisatie en laat duidelijk uitkomen hoe weinig verwachting men buiten Mexico en ook wel in het land zelf had van de exploitatie door Mexico van de genationaliseerde petroleumbronnen. Algemeen verwachtte men dat uiterlijk binnen een jaar de verdwaasde natie op haar knieën zou komen kruipen, om de maatschappijen te smeken toch te willen terugkeren. Schrijnend zijn de bijzonderheden die hij geeft omtrent de middelen die zijn toegepast om de mislukking een feit te doen worden. Dat de zaak niet op een fiasco is uitgelopen dankt Mexico aan de werkers in de petroleumbedrijven: „drillers and stillmen became superintendents and moved into front positions in Pemex” (blz. 315). Amerika toont weinig belangstelling voor hetgeen Pemex tot stand weet te brengen, maar oliemensen uit Texas en Oklahoma die zo nu en dan eens gaan kijken in de bedrijven aan de andere zijde van de Rio Grande, moeten met spijt betuigen dat Pemex „is doing a job”.

Op gezag van de directeur van de Pemex, de heer Antonio J. Bermudez, publiceert O'Connor de navolgende cijfers:

Jaar	Productie (vaten)	Reserves (vaten)	Bronnen aangeboord	Inkomsten (Pesos)	Belastingen (Pesos)
1939 ..	42 mln.	835 mln.	32	243,6 mln.	66,4 mln.
1947 ..	56 „	1.058 „	64	759 „	253,0 „
1951 ..	78 „	1.424 „	268	1.838 „	473,0 „

Jaar	Arbeiders	Lonen en salarissen (pesos) 1	Sociale voorzieningen (pesos) 2	Lonen en gratificaties (pesos) 1 + 2
1939	17.600	80.682.000	17.066.000	97.748.000
1947	28.822	206.469.000	43.190.000	249.659.000
1951	31.911	273.660.000	147.811.000	421.471.000

Pemex — zo lezen wij in „Review of the Economic Situation of Mexico” van oktober 1955 (maandbericht van de Banco Nacional de Mexico, S.A.) — is een zeer voorname bron voor regeringsfondsen ter uitvoering van openbare werken. Van 1912 tot 1937, d.i. dus in de periode der particuliere exploitatie, verschaftte de industrie in totaal een bedrag van 777,1 mln. pesos aan belastingen, d.i. een gemiddelde per jaar van 29,9 mln. Van 1938 tot 1954 bracht Pemex aan belastingen op de geweldige som van 4.391,1 mln. pesos of gemiddeld per jaar 424,2 mln. Het aantal boringen steeg in de periode 1938 t/m 1947 in feite niet boven 50 per jaar. Over 1948, 1949 en 1950 waren deze aantallen resp. 80, 158 en 217 waarvan meer dan de helft olie opleverde. (Powell, blz. 209). Over 1956 steeg het aantal zelfs tot 402 („World Petroleum” van december 1957).

Heeft Mexico de boot gemist?

In zijn artikel in de N.R.Ct. van 26 november, dat tot titel had: „De Mexicaanse olie-industrie heeft de boot gemist”, zegt de schrijver o.a. dat de financiële positie van de Pemex een wel bewaard geheim is. Een balans is nog nooit overgelegd. Dat werd ook naar voren gebracht in het artikel „Mexican Oil Policy Criticized” in „The Christian Science Monitor” van 1 december 1956 (geïnspireerde artikelen? F.S.N.). Het blijken losse beweringen te zijn geweest, want in de belangrijke studie van J. Richard Powell, „The Mexican Petroleum Industry” (1956), publikatie van het „Bureau of Business and Economic Research” van de Universiteit van Californië, zijn de balansen van de Pemex per 31 december 1945, 31 augustus 1946 en 31 december 1947 afgedrukt. Verder zijn de door Harvey O'Connor (zie boven) overgenomen cijfers afkomstig van de directeur van de Pemex, die door hem in een radiorede en voor de televisie wereldkundig waren gemaakt.

En waarin bestaat nu het falen van de Pemex? Wel hierin dat zij haar uitbreidingsplannen niet heeft weten te verwezenlijken en met een veel bescheidener opzet genoegzaam moeten nemen. Kapitaalgerek was hiervan de oorzaak en zij zal, gezien de ervaringen der laatste jaren, zich zeer moeilijk het zo dringend nodige nieuwe kapitaal kunnen verschaffen. Men vertelde daarmee geen nieuws. In Amerika bestaat nog altijd weinig geneigdheid om een staatsoliebedrijf aan de nodige middelen voor een verdere uitbreiding te helpen. Maar men sluit er zijn ogen zeker niet voor het feit dat Mexico nu reeds 20 jaren achtereen orde op zaken heeft weten te stellen in verrassende tegenstelling met alle andere Latijns-Amerikaanse landen, dat het er verder meer en meer in slaagt een stabiele economie op te bouwen en dat tenslotte de Pemex steeds betere resultaten weet te boeken.

Aan de schrijvers in de N.R.Ct. en de „Christian Science Monitor” had het bekend moeten zijn dat de Pemex contracten heeft aangegaan met de Texas Eastern Transmission Corporation voor de tijd van 20 jaren tot levering van aardgas, ingaande begin januari 1957, ter waarde van 65 mln. pesos per jaar (zie maandbericht van de Banco Nacional de Mexico, S.A., oktober 1955), ook vermeld in „World Petroleum Report” van 15 januari 1957. Meer objectiviteit dan deze schrijvers hebben betracht toonde de heer Art. Geiger in een zeer belangwekkende beschouwing in „World Petroleum” van december 1957, getiteld: „Dollars for Mexico's oil?”. Hij spaart daarin Mexico niet noch de Pemex. Mexico verwijt hij de gestrengheid van zijn wetten, waardoor de toevoer van kapitaal wordt bemoeilijkt, en de Pemex legt hij een al te gulle loon- en idem sociale politiek ten laste. Maar hij verzuimt niet van de zeer goede prestaties van de Pemex over 1956 te gewagen en haar gunstige vooruitzichten duidelijk in het licht te stellen. De waardering voor Mexico — zo verklaart hij met enige nadruk — begint in de Verenigde Staten toe te nemen. Hij haalt daarbij een woord aan van Dr. Milton Eisenhower (broer van de President) van de Johns Hopkins University: „The progress (of Mexico) has been phenomenal and I want to know how it has been accomplished”.

Hij bracht op verzoek van de President een bezoek aan Mexico en had bij die gelegenheid o.a. een bespreking met de directeur van de Pemex, dit alles met de bedoeling zijn broer „as accurately as I can” in te lichten. Leest men het artikel van de heer Geiger rustig door, dan kan men zich niet aan de indruk onttrekken, dat eerlang de banden tussen de Verenigde Staten en Mexico nauwer zullen worden aangehaald. De economische penetratie van de Sowjet-Unie in verschillende Latijns-Amerikaanse Staten legt hierbij ook gewicht in de schaal.

Haarlem.

F. S. NOORDHOFF.

Naschrift.

Na het gereedkomen van het hierboven afgedrukte artikel kregen wij „Petroleum Press Service” van mei 1958 onder ogen met de daarin opgenomen bijdrage „Handicap Race in Mexico”. De schrijver herinnert er aan dat op 18 maart 1958 (precies 20 jaar na het besluit tot nationalisatie) de directeur van de Pemex, Senor Antonio J. Bermudez, een optimistisch overzicht heeft kunnen geven van de ontwikkeling en de vorderingen van het door hem geleide bedrijf. Maar hij kon niet wegredeneren, dat hij zeer zwaar gehandicapt wordt door de omstandigheid, dat de Regering het recht aan zich heeft getrokken, om de prijzen van de voornaamste petroleumproducten vast te stellen en dat doet op een peil waardoor vorming van kapitaal voor hoog nodige uitbreidingen van het bedrijf praktisch onmogelijk wordt.

Een verder gevolg van deze methode is dat kostbare petroleumproducten moeten worden ingevoerd, om op de binnenlandse markt beneden kostprijs te worden verkocht. In de laatste 10 jaar moest de Pemex onder deze zeer ongunstige voorwaarden bijdragen tot een bedrag van Pesos 2.080 mln. (alleen in 1957 Pesos 590 mln.) afstaan ten behoeve van openbare werken, andere industrieën en van de verbruikers in het algemeen. Daar komt nog bij dat jaarlijks \$ 8,7 mln. moet worden betaald aan de vroegere eigenaren der petroleumbronnen. Het jaar 1957 was dan ook een minder goed jaar dan 1956.

Wel mag als een zekerheid worden aangenomen dat de

importen van petroleumproducten spoedig geheel kunnen ophouden, zo dit al niet is geschied, terwijl een verdere gunstige omstandigheid de afsluiting is van een contract met de Texas Eastern Transmission Commission voor de levering van aardgas. Uitvoering van de bepaling van dit contract zal echter veel geld vereisen. Kan de Pemex dit bijeen brengen? Mexico kent lage prijzen voor petroleumproducten ten einde spoorwegen en busdiensten in staat te stellen lage tarieven te handhaven en de bevolking aan goedkoop verlichtingsmateriaal te helpen. Daarin verandering te brengen zal zeer grote moeilijkheden met zich brengen. Zo draait Mexico in een vicieuze cirkel rond. Men wil nu een beroep doen op de vaderlandsliefde der Mexicanen om te bereiken dat er obligaties worden gekocht, welke opbrengst alleen en uitsluitend zal dienen voor investeringsdoeleinden ten behoeve van de Pemex. Wij achten dit een gelukkige gedachte! F. S. N.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De verruiming van de geldmarkt, waarvan de oorzaken in het vorige overzicht reeds ter sprake kwamen, vond haar weerspiegeling in de weekstaat van De Nederlandsche Bank per 28 april jl. Voornamelijk ten gevolge van de kwartaalsluiting door de Staat aan de lagere overheid vertoonde het saldo van de Schatkist een daling met f. 295 mln. Deze ontwikkeling heeft slechts zeer ten dele tot een hoger tegoed van de handelsbanken geleid, want deze moesten o.a. een bankbiljettenaanwas van f. 182 mln. financieren, terwijl bovendien voorschotten, door de Bank verleend, werden afgelost.

Ook in de verslagweek is de geldmarkt ruim gebleven, zoals blijkt uit het feit dat de callgeldrente op 3 mei met $\frac{1}{4}$ pCt. werd verlaagd (tot $2\frac{1}{2}$ pCt.). Ook bestond belangstelling voor het opnemen „over-de-toonbank” van 3-maandspromessen op basis van 3 pCt. disconto, die sedert 29 april weer door De Nederlandsche Bank worden afgegeven. Deze heeft dus met de Agent van het Ministerie van Financiën stuivertje gewisseld.

De belangstelling voor het 3-maandspapier wijst er wel op dat de banken bij de tender die 28 april plaats heeft gevonden op voorzichtige wijze hebben ingeschreven en dat zij niet al hun kruut hebben willen verschieten. Aan 6-, 9- en 12-maandspromessen werd in totaal voor f. 210,4 mln. toegewezen (w.v. f. 127 mln. aan jaarspapier), tegen t.o.v. de vorige tender (9 april) onveranderde tarieven van resp. $3\frac{3}{8}$, $3\frac{5}{8}$ en $3\frac{7}{8}$ pCt. Het toegewezen bedrag is vrijwel gelijk aan de op 1 mei door het Rijk verrichte betalingen uit hoofde van vervallen schatkistpapier benevens rente en aflossing op gevestigde schuld.

Het bedrag (f. 144 mln.) dat de banken op 28 april boven het verplichte saldo bij De Nederlandsche Bank aanhielden hebben zij dus niet voor de tender gebezigd, hetgeen voor de ruimte op de geldmarkt één factor van betekenis moet zijn geweest. Voor de Schatkist heeft de tender nauwelijks zoden aan de dijk gezet. Wel is waar vervalt er in de maand mei geen schatkistpapier, maar aangekondigd is dat dezer dagen aan de boeren f. 50 mln. geblokkeerde melkgelden zullen worden uitgekeerd, een jaar eerder dan was toegezegd. Deze vervroegde uitkering kost de Schatkist ca. f. 2 mln. aan rente. Hier-

tegenover staat dat, blijkens het overzicht van de opbrengst van 's Rijks middelen over maart 1958, in deze maand grote bedragen aan aanslagen werden opgelegd, die vanaf mei de Schatkist zullen gaan spekken.

De kapitaalmarkt.

Wall Street heeft wederom blij gegeven voorlopig genoeg te hebben van koersdalingen. President Eisenhower's volhardende afwijzing van een belastingverlaging, het feit dat de werkloosheidscijfers — mits voor seizoensinvloeden gecorrigeerd — nog steeds een stijging vertonen, de in de meeste gevallen zeer ongunstige winstcijfers over het eerste kwartaal 1958, niets vermocht de Dow Jones gemiddelden te verhinderen een nieuw hoogtepunt voor het lopende jaar te bereiken.

In ons land, waar President Holtrop in zijn jaarverslag aan een gave gulden, en Minister Vondeling in een 1 mei-vergadering aan volledige werkgelegenheid prioriteit toekende, was de stemming ter beurze eveneens vast. De koersstijging gold vooral de aandelen Koninklijke. De stimulans ging hier, zoals steeds de laatste jaren, uit van Amerika, in welk land zich na de emissie 30 pCt. van het aandelenkapitaal bevindt tegen 33 pCt. in ons land. Onmiddellijke aanleiding was de overeenkomst die op het punt staat bereikt te worden inzake de schadeloosstelling van de Suezkanaal-aandeelhouders. In beurskringen kon men terecht de stemming voor de aandelen Koninklijke, waarvan de koers donderdag met f. 10 per aandeel van f. 20 steeg, met de fraaie term „brandwillig” bestempelen.

Blijkens het jaarverslag van De Nederlandsche Bank heeft zich in 1957 een achteruigang voorgedaan in de betekenis van de onderhandse en hypothecaire leningen. Het bedrag hiervan is met f. 500 mln. gedaald tot f. 1.360 mln. Dit is 1,6 maal zo veel als de bruto-opbrengst van geëmitteerde aandelen en obligaties. In 1956 was, met de plaatsing van onderhandse en hypothecaire leningen nog het dubbele van de emissie-opbrengst gemoeid.

Aand.	indexcijfers	A.N.P.-C.B.S. (1953 = 100)	18 april 1958	25 april 1958	2 mei 1958
Algemeen			185	189	192
Internat. concerns			265	272	279
Industrie			137	135	136
Scheepvaart			122	124	123
Banken			112	115	115
Indon. aand.			71	72	71
Aandelen					
Kon. Petroleum	f. 157,60	f. 165,—	f. 173,40		
Unilever	335	331 $\frac{1}{4}$ *	330 $\frac{1}{2}$		
Philips	265 $\frac{1}{2}$ *	275	277 $\frac{1}{2}$		
A.K.U.	170 $\frac{1}{2}$	174 $\frac{1}{2}$	174 $\frac{1}{2}$		
Kon. N. Hoogovens	276	290	290		
Van Gelder Zn.	173 $\frac{1}{2}$	175 $\frac{1}{2}$	170		
H.A.L.	130 $\frac{1}{2}$	135 $\frac{1}{2}$	134 $\frac{1}{2}$		
Amsterd. Bank	205 $\frac{1}{2}$	208	207 $\frac{1}{2}$		
H.V.A.	92 $\frac{1}{2}$	94	92 $\frac{1}{2}$		
Staatsfondsen					
2 $\frac{1}{2}$ pCt. N.W.S.		59 $\frac{1}{2}$	59 $\frac{1}{2}$	60 $\frac{1}{2}$	
3 $\frac{1}{2}$ pCt. 1947		91 $\frac{1}{2}$	91 $\frac{1}{2}$	92 $\frac{1}{2}$	
3 $\frac{1}{2}$ pCt. 1955 I		87 $\frac{1}{2}$	88	89 $\frac{1}{2}$	
3 pCt. Grootboek 1946		87 $\frac{1}{2}$	87 $\frac{1}{2}$	88	
3 pCt. Dollarlening		93	93 $\frac{1}{2}$	94 $\frac{1}{2}$	
Diverse obligaties					
3 $\frac{1}{2}$ pCt. Gem. R'dam 1937 VI ...		91 $\frac{1}{2}$	91	91	
3 $\frac{1}{2}$ pCt. Bk. v. Ned. Gem. 1954 II/III		85	85	85 $\frac{1}{2}$	
3 $\frac{1}{2}$ pCt. Nederl. Spoorwegen		90 $\frac{1}{2}$	90 $\frac{1}{2}$	92	
3 $\frac{1}{2}$ pCt. Philips 1948		93 $\frac{1}{2}$	94	94	
3 $\frac{1}{2}$ pCt. Westl. Hyp. Bank		85 $\frac{1}{2}$	85 $\frac{1}{2}$	85 $\frac{1}{2}$	
6 pCt. Nat. Woningb.len. 1957		108	108	108 $\frac{1}{2}$	

New York

Aandelenkoersgemiddelde			
Dow Jones Industrials	441	445	460

*) exd.

M. P. GANS

Bij de gemeente DEVENTER wordt gevraagd een

doctorandus of doctoranda

in de

sociale aardrijkskunde of in de economische of sociale wetenschappen

voor het doen van economische en sociologische onderzoeken.

Enige ervaring in deze werkzaamheden is gewenst.

Plaatsing geschiedt in één der rangen hoofdcammies 1e klas of referendaris.

Maandwedde hoofdcammies 1e klas f 715,37 — f 824,02 (5 ééj. per. verh.).

Maandwedde referendaris f 773,67 — f 882,32 (5 ééj. per. verh.).

In genoemde wedden zijn begrepen de 6% salarisverhoging en de gedeeltelijke compensatie voor de premie A.O.W.

Boven deze wedden wordt genoten 4% vakantiewetuitkering, looncompensatie in verband met huurverhoging en eventueel kindertoelage en tijdelijke kindertoeslag.

In de gemeente Deventer bestaat een verplaatsingskostenverordening.

Sollicitaties met vermelding van volledige gegevens over opleiding, vroegere en huidige werkzaamheden en met opgave van referentie-adressen binnen 10 dagen na verschijning van dit blad te richten aan de Burgemeester van Deventer.

Geen persoonlijk bezoek dan na oproeping.

Het **E.T.I.L.** vraagt een

DOCUMENTALIST

Sollicitaties met uitvoerige inlichtingen (o.a. vooropleiding, eventuele praktijk en aard van verricht werk) kunnen gericht worden aan de directeur van het E.T.I.L., St. Servaasklooster 39, Maastricht.

Bij het Proefstation voor de Akker- en Weidebouw te Wageningen kan geplaatst worden een

DRS. IN DE ECONOMIE

(max. rang *Wetenschappelijk Hoofdambtenaar*)

Bekendheid met landbouwvraagstukken vereist.

Sollicitaties te richten aan de Directeur, Postbus 33, Wageningen.

Theodorus Niemeijer N.V.

tabak-koffie-thee

Groningen

zoekt een

MARKTANALIST

Voor deze functie komen in aanmerking alleen zij die

- het kandidaatsexamen Economie hebben verkregen of een gelijkwaardige opleiding hebben genoten
- praktische ervaring bezitten in het analyseren van interne en externe marktgegevens
- in staat zijn de Verkoopopleiding op grond van deze analyses adviezen te geven
- niet ouder dan 30 jaar zijn.

Sollicitaties met opgave van opleiding, huidige en vorige werkkring, leeftijd en burgerlijke staat, te zenden aan Theodorus Niemeijer N.V., Personeelsafdeling, Postbus 41, Groningen.

Sollicitaties zullen strikt vertrouwelijk behandeld worden.

Efficiency

bespoedigt
Uw contacten
met gegadigden

★

Indien
Uw telefoonnummer
in Uw annonce
moet worden
opgenomen,
vermeld dan
tevens het

KENGETAL

